

KULTÚRA

ROČNÍK XVIII. – č. 1

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

7. JANUÁRA 2015

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRÍŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť 22. 10. 2014 jednohlasne schválila Celoštátnu stratégiu rodovej rovnosti na roky 2014 - 2019. Ako mladý človek to z perspektívneho hľadiska považujem za absurdné.

Keď som si pozorne preštudoval túto stratégiu, hneď mi napadlo, že to nie je krok do neznáma, ale návrat k dvadsiatym rokom minulého storočia, kedy sa v Rusku k moci dostali boľševici. Ich snahou bolo Ruskému ľudu implementovať „vedecký“ svetonázor nemeckých filozofov, vďaka ktorému okrem iného

Avšak tento argument veľmi neobstojí. Každý stav v živote človeka je povolanie. Aj manželstvo. Manželstvo je osobitné povolanie, je to pozvanie od Boha. V súčasnosti sme už pokročili a chápeme, že aj napriek tomu, že muž a žena nie sú rovnakí, majú rovnakú dôstojnosť, prirodzenosť a práva. Žena a muž sú rovnocenní v tom zmysle, že muža nemožno pokladať za nadriadeného alebo ženu nadradenú mužovi. Nie sú rovnakí, pretože biologicky, duševne a duchovne sú odlišní. Muž aj žena majú svoju charakteristiku a vzájomne sa dopĺňajú.

V súčasnosti sa viac ako kedykoľvek predtým stretávame s narasta-

nej identity a deregulácia morálnych noriem sexuality - sú programom na zničenie manželstva a rodiny. V Nemecku tento problém došiel až k záveru, že v matričných knihách sa deti môžu zapísať popri možnosti muž a žena aj treťou možnosťou a to „iné pohlavie“. Súčasne sa nehovorí o matke a otcovi, ale o rodičovi č. 1 a rodičovi č. 2. Vlastne ide im o to, aby sa homosexuálny otec alebo lesbická matka necítili diskriminovaní. Takýmto konaním ohrozujú tých najbezbrannejších detí, ktoré majú právo na matku a otca. Osoby rovnakého pohlavia nemôžu byť rodičia.

Jedinou inštitúciou, ktorá obráňuje ľudskú dôstojnosť, je Cirkev.

Čo je rodová rovnosť

chceli ženy - matky vyslobodiť z „otroctva“ rodiny. STOP žena - matka, ale žena - robotníčka... Aké negatívne stopy to zanechalo v ruskom národe predpokladám, že nikomu netreba bližšie opisovať.

Keď sa rozprávame na tému tzv. rodovej rovnosti, odpoveď býva pozitívna - „...ved' ide o rovnosť medzi mužom a ženou“. Takéto stanovisko evokuje neznalosť problematiky. Preto by som rád v skratke opísal, čo je tá „rodová rovnosť“ - o čo ide.

Veľmi aktuálnym trendom v dnešnej spoločnosti je uplatňovanie rodového hľadiska, boj za práva LGBTI skupín, tzv. gender ideológia. „Podľa gender ideológie „mužskosť“ a „ženskosť“ nie sú od prírody dané, ale ide o spoločenskú dohodu, ktorú treba „dekonštruovať“...“ Takto sa na adresu spomínanej ideológie vyjadrila poslankyňa Európskeho parlamentu Anna Záborská.

Zástancovia tzv. gender ideológie argumentujú tým, že rodová rovnosť je spravodlivé zaobchádzanie so ženami a mužmi, čo môže znamenať rovnaké zaobchádzanie ako aj zaobchádzanie, ktoré je rozdielne, ale je rovnocenné z hľadiska výhod, práv, možností a povinností. Rodová rovnosť vychádza z princípu, že všetky ľudské bytosti majú právo slobodne rozvíjať svoje schopnosti a vyberať si z možností bez obmedzení rodovými rolami. Rodová rovnosť je prostriedok, ktorý slúži na lepšie pochopenie príčin nerovnosti medzi mužmi a ženami v našej spoločnosti a vytváranie adekvátnych stratégií na vyliečenie a odstránenie týchto nerovností.

juším počtom ľudí s narušenou sexuálnou identitou. Môžeme uviesť problém, ktorý je čoraz častejší: muži nespokojní so svojím pohlavím sa chcú stať ženami, a naopak. Transvestitom a homosexuálom sa dnes ve-

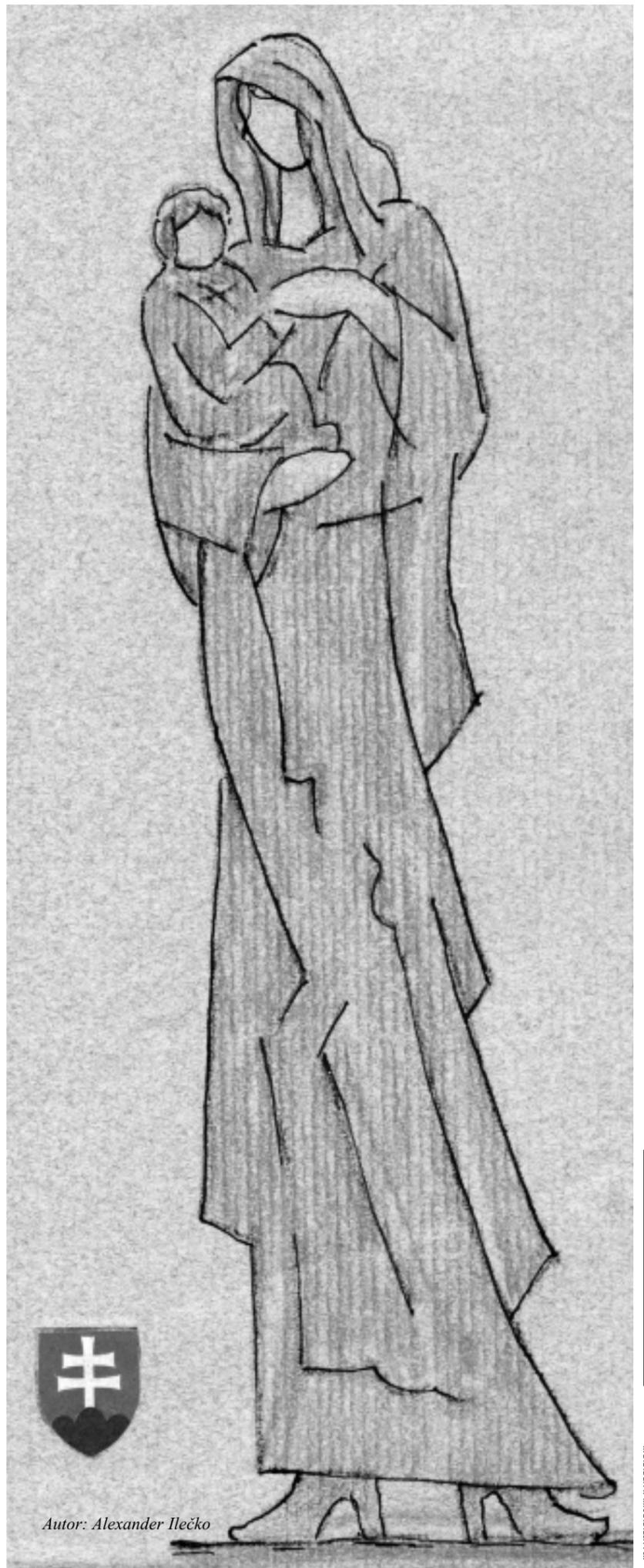
MAREK CIMBALA

nuje veľa pozornosti. Už sa v spoločnosti nevnímajú ako osoby s narušenou sexuálnou identitou, ale skôr sa diskutuje o ich právach, a to až do takej miery, že ľudia prichádzajú s nápadom, aby mali právo zvoliť si svoju sexuálnu identitu. Toto všetko pochádza z porúch sexuálnej identity. Gejovia a lesbičky žiadajú od spoločnosti a od Cirkvi, aby sa na nich pozerali ako na jedincov, ktorí majú dokonca právo, aby ich vzťah s partnerom rovnakého pohlavia bol legalizovaný ako manželstvo s právom starať sa o deti. Táto porucha sexuálnej identity narastá všade vo zvýšenej miere.

Rodová ideológia, je chápaná ako nová ideológia, ktorú doposiaľ nikto nepopísal. Genderizmus vznikol z evolučného feministického hnutia a homosexuálneho hnutia. Nový pojem gender šíri, že existuje sociálne a biologické pohlavie, pričom obe nemusia byť rovnaké. Jedinec sa môže slobodne rozhodnúť, aké pohlavie si vyberie. Na prvé počutie sa to javí ako nerozumné, nelogické a predsa sa táto myšlienka šíri ako vírus a stáva sa to hlásajúcou ideológiou na verejnosti. Gender ideológia hovorí, že nejstvieje identita muža a ženy. Podľa nej biológia nie je podstatná, všetko je otázkou našej slobody a pocitov. Od každého jedinca závisí, pre aké pohlavie sa rozhodne a ako bude žiť svoju sexualitu. Každá forma sexuality má byť v spoločnosti rovnako rešpektovaná. Práve tieto dva skutočnosti, zrušenie pohlav-

Podľa slov Mons. Stanislava Zvolenského, arcibiskupa metropolitu, predsedu Konferencie biskupov Slovenska, ideológia rodovej rovnosti sa nás týka viac, ako si myslíme. Na šírenie tejto ideológie v našej krajine majú vplyv dve skutočnosti. Prvou je sekularizácia, ktorá vytlačila náboženstvo na okraj spoločenského diania. Mnohí ľudia neveria v možnosť poznania Pravdy, len v slobodu. Druhou skutočnosťou je naše členstvo v Európskej únii, ktoré má však i svoje nevýhody. Ide o silnejší tlak európskych štruktúr, aby náš štát upravil svoj právny poriadok v kultúrno-etických otázkach. Ideológia rodovej rovnosti považuje fakt, že som mužom alebo ženou, nie za prirodzenú vec, ale za výsledok kultúrnych a civilizáčných vplyvov. Ide o teóriu vychádzajúcu z nesprávneho chápania telesnosti. Je potrebné určiť rozdiel medzi biologickou prirodzenosťou a úlohou, či postavením, ktoré spoločnosť pripisuje pohlaviu - rodu. Manželstvo je inštitúciou jedného muža a jednej ženy. Dlhodobá v našej spoločnosti chýba dostatočná podpora rodine a manželstvu. Z toho dôvodu Konferencia biskupov Slovenska vyzýva nás všetkých, brániť život od počatia, ochraňovať rodinu a manželstvo.

Dnes sa jednota v manželstve otvorene spochybňuje. Žiť sviatostne v súčasnosti znamená ísť proti trendu, ktorý otvorene protirečí jednotu v manželstve. Preto treba chrániť rodinu - založenú na manželstve muža a ženy. Takáto rodina poskytuje deťom milujúci rodičov - otca a matku. Je dôležité, aby sme spoločne vynaložili úsilie na obnovu hodnoty rodiny, ktorá je nenahraditeľná pre ľudský život a spoločnosť.

Pokojný a zmysluplný rok vám i serbe želám, milí čitatelia! Bratia a sestry! Áno, bratia a sestry - veď už aj toto vzájomné oslovenie sa vytráca z nášho prostredia!

Nech nás neustále sprevádza vôľa k dobru, na zlé nijakú veľkú námahu netreba - na zlé celkom postačí aj pasivita. Namáhajme sa teda spolu, hľadajme príčiny prebiehajúcich javov, čítajme v nich odkaz pre seba, pre náš národ, pre krajinu, pre civilizáciu. Veď toto rozpoznanie dobra a zla, a hlavne prekonávanie zla dobrom, vlastneč nie je nič iné ako kultúra.

Z tohto úsilia, zo sebaaprekonávania a namáhavého poznávania zmyslu sa rodí všetko, čo naostatok vitázi nad entropiou a dvíha známky pravého bytia, aby odovzdávalo odkaz súčas-

nás k tomu zväzda bohatstvo a moc súčasného sveta. Nepredávajme večný život za misu šošovice.

S bolesťou sledujem bratovražedný boj na Ukrajine. Na jednej i druhej strane sa bojovníci cítia oprávnení zobrať protivníkovi právo na slobodu svedomia, na slobodu výberu byť či nebyť Ukrajincom, byť či nebyť dobrým či horším Ukrajincom, ako si to myslí momentálna moc. Falošná ilúzia o prosperite a účasti na domnelom demokratickom svete premenila časť Ukrajincov, predovšetkým tých z historického územia, ktoré patrilo do Strednej Európy, na zurvalých fanatikov, ktorí chcú násilím vnútiť svoju predstavu miliónom a miliónom inak zmýšľajúcich ľudí. Podujali sa vrátiť späť do tohto priestoru, čo je úplne legi-

Pokoj a Dobro

TEODOR KRIŽKA

níkom aj novým pokoleniam, až sa to prítomné unaví a Pán Boh si nás vezme k sebe.

Nezacykľujeme sa na ilúzii pozemského raja - to je údel zúfalcov. Honobia moc, slávu, majetky aj cez mŕtvolu, hlavne cez mŕtvolu iných, lebo zúfalo potrebujú zastavať prázdno v duši, ktoré malo patriť Bohu. Neodhalila sa im metafyzická tvár námahy a obety, ktoré sú známkami skutočnej lásky. Nepochopili, že dávať (sa) je viac ako brať. Nevyjavilo sa im, že človek potrebuje viac, omnoho viac pre šťastie ako múr z vecí medzi našou osobou a Stvoriteľom. Nezprišli na to, že zmysly sú iba pomôckou, len akými slepeckými paličkami v temnote duše, kým sa nenarodí pre lásku.

Nepohrdajme pozvaním naplniť svet Evanjelium. Rozprávajme mu s pokojom a láskou, nie násilne, Dobrú zvesť, veď nemôžeme viac, ako svedčiť o tom, čo sme dostali ako najväčší poklad, hoci nás každá doba presvedča o inom obsahu života.

Človek sa tak ťažko prebija z hrubého zovretia egoizmu. Je to omnoho namáhavejší pôrod ako ten, ktorý voláme príchodom na svet. Niekedy sa zdá, že bez Božej milosti to človek ani nedokáže. Ak teda necítíme Božiu prítomnosť, lebo pre rozličné príčiny sme nenadobudli vnútorný zrak, pokorne a bážňou si drobnými skutkami a túžbou spoznať zarábajme na precitnutie.

Ježiš Kristus, Boží syn, sa nenarodil na tento svet, aby sa stal bábkou v rukách egoizmu, jedno či osobného, kolektívneho, národného alebo civilizačného. Ježiš Kristus sa narodil medzi nás, aby nás pozval nasledovať Ho a aby nás v konečnom dôsledku vykúpil z otroctva smrti.

Nie, veru nie - Pán Ježiš neprišiel osnovať Cirkev ako charitatívnu organizáciu, ktorá si nebudaj pomocou mýtov a rozprávok vysluhuje trpezlivosť seklárneho sveta. Charita je dôsledok, nie cieľ viery.

Preto nemáme právo ustupovať od plnosti Božieho učenia, čo ako

tímne, no siahli po nelegitímnych nástrojoch násilia a demagógie. Zbraň, čo aj len palica alebo mačacia hlava vytrhnutá z chodníka, nie je prostriedok Evanjelia. Je to nástroj tých, ktorí kričali: „Ukrižuj ho!“

Neviem si predstaviť, že by putovali do Dunajskej Stredy či Kráľovského Chlmca nájomné bandy Slovákov, zaplatené Pentou alebo J&T, aby nútili byť našich spoluobčanov maďarskej národnosti dobrými Slovákami. A už vonkoncom si neviem predstaviť, že by z diaľky ostrelovali dediny a obytné štvrte miest na juhu našej vlasti z ťažkej artilérie.

Nedávno po zásahu raketou zahynula na juhovýchode Ukrajiny starinka, ktorá prežila Osvienčim. Jej smrť je viac ako memento pre celý svet, aby sa zobudil.

Už som to písal, naša planéta Zem sa raz za dvanásťtisíc rokov prepóluje. Sever sa stane juhom a naopak. Hodnotovo sa však prepólováva omnoho častejšie. Prepólováva sa vždy vtedy, keď si niektorá zo strán namýšľa, že jej Boh zveril ktorýkoľvek národ do otroctva, nevoľníctva, poddanstva, nech už sa táto skutočnosť akokoľvek maskuje za každé asociačné dohody alebo zmluvy o obrannom zväzku.

Čudujem sa najmä veriacim kresťanom, že nerozpoznali falošnosť sľubov ukrajinským vlastencom. Čudujem sa im, že môžu skákať na námestí a skandovať hanlivé heslá či nazývať teroristami svojich vlastných bratov a sestry. Čudujem sa im aj napriek masívnemu premývaniu mozgov médiami, kompletne ovládanými skupinou oligarchov, veď predsa počujú výroky svojich predstaviteľov, ktorí sa zastrájajú „vyčistiť“ Donbas a následne aj Krym od obyvateľstva ruskej národnosti. Čudujem sa im, že nepochopili podstatu sympatií USA, ktoré potrebujú nič viac a nič menej ako premenu Ukrajiny na horiacu priekopu medzi Ruskom a Nemeckom, aby zachovali protektorátny status Európy.

Bol som pred rokmi uchvátený objavom výroku jedného z mála ľavicárov, ktorí si uvedomili v živote na vlastnej koži, akému bludu slúžili, Georga Orwella alias Erica Arthura Blaira. Britský ľavicový spisovateľ a žurnalista, ktorý po svojich skúsenostiach v revolučnom Španielsku v rokoch v rokoch 1936-1939 dal do služieb protitotalitárnej ideologizácii ľudskej spoločnosti zbytky svojich životných síl a svoje literárne nadanie. Do republikánskeho Španielska prišiel ako žurnalista a nadšenie revolučných ozbrojencov v Barcelone ho strhlo a išiel v Durrutího kolóne na front brániť republiku, možno si ani neuvedomujúc, že ide bojovať za boľševickú revolúciu v Španielsku.

Výtriezvel, a to do takej miery, že keď si zachránil život pred kopovmi revolučnej španielskej čuky, začal písať proti revolučnému demónovi moci všetkých odtieňov. Ten jeho slávny výrok znie takto: „Hovoríť pravdu v čase všeobecného klamstva je revolučný čin.“

Na tento výrok autora knihy „1984“ a knihy „Farma zvierat“ som si spomenul, keď naše elektronické médiá priniesli nedávno s výraznými titulkami správu: „Erdogan vyvolal rozruch. Ženy a mužov podľa neho nemožno klásť na rovnakú úroveň.“ A čo také neobyčajné a nové predniesol v Ankare turecký prezident? Správu preberáme doslova: „Turecký prezident Recep Tayyip Erdogan v pondelok opäť vyvolal rozruch, keď vyhlásil, že ženy nie sú rovné mužom a obvinil feministky z toho, že nechápu zvláštny štatút, ktorý islam prisudzuje matkám, napísala v pondelok agentúra AP.

Vo svojom príhovore pred účastníkmi stretnutia na tému ženy a spravodlivosť, ktoré sa v pondelok konalo v Istanbuli, Erdogan povedal, že muži a ženy sú stvorení odlišne a nikto nemôže očakávať, že ženy budú vykonávať tie isté profesie ako muži, pričom matky majú vysoké postavenie, ktoré môžu dosiahnuť iba ony. „Ženy a mužov nemožno klásť na rovnakú úroveň. Je to proti prírode. (Ženy a muži) sú stvorení odlišne. Majú odlišné povahy. A odlišnú konštitúciu,“ povedal turecký prezident.“

Prosím vás, ak ste vedome žijúci ľudia, ktorí sa nedali ešte totálne znechutiť primitivitou a slabomyseľnosťou volebných sľubov, ako aj ich klamstvom na predvolebných billboardoch, ktoré ešte stále lemujú naše ulice v mestách i na cestách, ktorí ste sa nedali ovplyvniť genderovskou ideológiou, ktorú presadzuje medzinárodné spoločenstvo u tých, na ktorých leží ťarcha zabezpečenia národného dôchodku a ktorí nežijú z virtuálnej reality televíznych šou, ani z rodinných prídavkov, ale z tvrdej každodennej práce, - povedzte, čím prekvapil Erdogan tento svet? Tým čo povedal? Veď to je pravda pravdúca odvtedy, čo ľudstvo existuje. A predsa musíme priznať v duchu Orwellovho výroku, že to bol v súčasnom svete, aspoň na veľkej časti našej zemegule naozaj revolučný čin.

„Kráľ Lávrá má dlhé uši,“ pripomenulo nám slová z českej rozprávky vystúpenie českého prezidenta, keď podobne nazval pravým menom demokratky rodu Pussy Riots, ktoré sa vydávajú za Rusky. A hľa, ako prudko reagovali niektoré vraj svetové periodiká, čo si to dovoľuje... Na Erdogana si zatiaľ ešte niečo také nedovolili. V čom bol teda neslušný, ak tá istá tlač a politici, ktorí tieto feministky zastávajú, nepovažujú ich odpudzujúce vystúpenia v kresťanských ruských chrámoch i verejnou súložou pred kamerami v Národnom biologickom múzeu, ktoré pred-

vedli svetu pod úrovňou zvierat, za urážajúce nielen ženskú, materskú, ale ľudskú dôstojnosť vôbec? Pričom vedúca tejto skupiny o štyri dni rodila! A to akosi nikomu, ani niektorým politikom nevadilo. Zneuctili Moskovskú Katedrálu Krista Spasiteľa, ktorá bola postavená na počesť porážky Napoleonových vojsk v Rusku r. 1812 a vysvätená r. 1883. Na príkaz Kaganoviča a Stalina bola r. 1931 demolovaná, aby bola po páde komunizmu opäť postavená a vysvätená r. 2000. Pussy Riots dobre vedeli, čo robia. Veď na súd prišla vedúca skupiny s nápisom na tričku „No pasaran!“, ktorým sa oháňala počas španielskej občianskej vojny komunistka La Passionaria v r. 1936. Je vôbec čudné, že sa v tomto svete v Európe našiel politik, ktorý tieto osoby (tiež v rámci tej istej demokracie!) označil pravým menom. I to bol čin, o

Demokracia naruby?

akom kedysi prorocky hovoril Georg Orwell.

Najnovšie sa v našich malých pomeroch v SR nechali zviditeľniť niektorí právnici, (o žurnalistoch ani nehovorím), ktorí odsudzujú referendum o rodine. Ba ozval sa aj slovenský teolog, ktorý sa ohradzuje proti referendu slovami: „Podľa mňa je otázkou, do akej miery má cirkev právo zneužívať demokraciu na presadzovanie svojej agendy.“ Nuž takto sa u nás v tlači robí z demokracie kocúrovina. Lebo ak sa niekto, - aby som parafrázoval slová bratislavskej študentky, - zaštitíuje demokraciou a súčasne volá po odobrati práva ľuďom brániť svoje hodnoty demokratickými prostriedkami, tak je to prejav najhrubšej, nedemokratickej demagógie popierajúcej aj logiku ľudského myslenia.

Ak právo záujmovej ideologickej skupiny povýšime nad práva zdravého ľudského rozumu väčšiny obyvateľstva štátu, povedzte, o akých ľudských právach tu môžeme vôbec hovoriť? Je obmedzením ľudských práv, keď nazveme manželstvom životný zväzok medzi mužom a ženou? A kto kedy v dejinách určil človeku právo rozhodovať o tom, aké má pohlavie bez ohľadu na to, akého ho jeho matka privedla na svet? A kto dal človeku právo adoptovať si dieťa? A čo naši statoční právnici? Hádam tí, čo vystupujú proti referendu o rodine nie sú jediní v SR? A čo naši lekári, psychologovia, poslanci, štátnici?

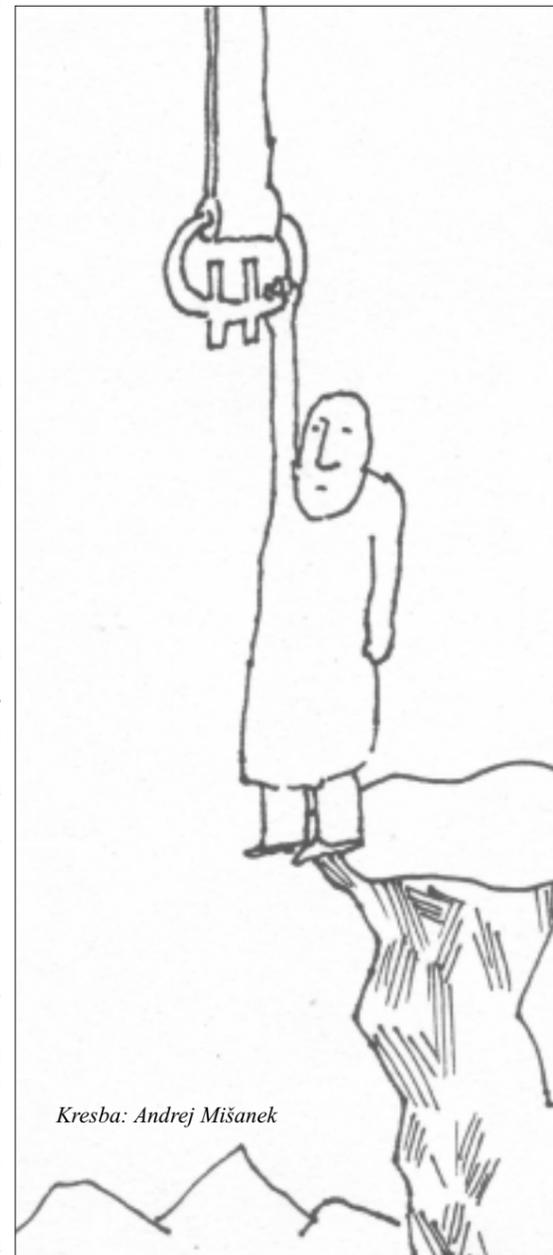
So pštrosou politikou ponárania hlavy do mútnej vody otrávenej rieky súčasnej kultúrnej a sociálnej politiky dlho nevystačíme. Aj to potľapkávanie po plecích dlho nepotrvá...

Čo má prísť, prídeme a nikam sa pred

tým neskryjeme. Táto civilizácia v tejto podobe končí, a nemôžu ju zachrániť tí, ktorým vždy záležalo len na hromadení peňazí. A čo keď sa tieto potlačené bankovky stanú raz cez noc bezcennými papiermi (Nebude to prvý raz v novodobých dejinách!). Naša civilizácia sa stále viac podobá virtuálnej realite. Západný marxizmus markusovského razenia dokonca chce genderovou ideológiou premeniť aj prirodzenú podstatu života človeka. Ale čo Boh stvoril je pre nás prirodzené a dobré, a ľudské snaženie bez Boha vedie k skaze... Pýcha človeka pri moci, že on sám stvorí nový svet, je veľmi pochabá a i z hľadiska ľudských dejín smiešna... Veď nám starším ešte znejú v ušiach heslá z mohutných masových zhromaždení: „... na večné časy!“ i plamenné reči pred jasnými masami o „tisícročnej ríši!“

Treba si ale pamätať aj slová predstaviteľa našej národnej kultúry, ktoré boli nielen v jeho dobe, ale sú aj v našej súčasnosti platné: „Čo sto rokov bludných hodlalo, zvrtila doba...!“ Odhladnuc od dejinnej skúsenosti, aj z fyzikálneho a vedeckého hľadiska je to všetko veľmi delikátna záležitosť. Len poctiví, nepodkupní vedci vedia najlepšie, ako je naša, tzv. vyspelá civilizácia veľmi zraniteľná. S výstražným nápisom „Fragile!“ Odborníci ani veľa o tom nehovorili z rôznych dôvodov (aj vojenských). Stačí silné slnečné elektromagnetické žiarenie alebo iný technický zásah človeka a vyradí z činnosti v okamihu celú našu vysoko sofistikovanú a informačne podmienenú civilizáciu. Asi pre nič za nič Matka Božia v Medžugorí nepripomenula aj potrebu návratu k sedliackemu spôsobu života, opak toho, čo s triedou roľníkov a roľníckou prácou urobil marxizmus.

ERNEST POKORNÝ

Kresba: Andrej Mišanek

Slovenská aj Česká redakcie Vatikánskeho rozhlasu priniesli 14. XI. 2014 správy o zavádzaní sexuálnej výchovy v škôlkach a základných školách v Nemecku. V škôlkach sú zriadené kútiky, kde si detičky môžu, alebo majú?, alebo musia? ukazovať a ohmatávať pohlavie. Správa neobsahovala, či je kútik aj pre homosexuálnu výchovu. Pani Flašíková Beňová možno preto nazvala kardinálov a biskupov, že sú chrapúni, že neprijali pravidlá sexuálnej výchovy pre veriacich katolíkov.

Keď si „dôsledne“ uvedomíme čo znamená takáto výchova k sexu, môžeme sa pani Flašíkovej Beňovej opýtať ako už vychovej a presvedčenej liberálnej ženy, kedy ona otvorí svoj sexuálny kú-

princíp jestvovania, žitia, aj to dokazuje história ľudstva. A poďme ďalej. Liberálne sa prejavuje aj veľa herečiek. Pani Magda Vášary v jednom filme ukazuje svoju ženskú krásu hore, nie celkom, ale dosť. Už som to niekde napísal, že okolo roku 1955 bola v našej tlači správa, že v Paríži policajt pokutoval párik za bozkávanie na ulici. Teraz by mal ten párik žiadať pokutu v r á t i ť. Tak sme „pokročili“ v rozvoji. Dôkaz. Slovenské národné noviny zo dňa 22. XI. 2014 uviedli, že podľa štatistiky OSN v roku 2014 sa odhaduje prírastok populácie 5 miliónov a počet interrupcií 229,8 miliónov.

Kresťanskú výchovu vyjadrujú tri nasledovné skutočné príbehy. Mamička s dieťaťom v

Sexuálna výchova v Nemecku

letnom kočiaku prišla bočným vchodom do Modrého kostolíka krátko pred začiatkom svätej omše. Kočík s dieťaťom nechala celkom blízko lavice do ktorej si sadla, takže sa videli. V mojom pohľade na oltár som ich mal pred sebou. Dieťa sa do svätého prijímania ani nepohlo ani inak nevyrušovalo. Na sväté prijímanie sa k ním pridala otec s druhým dieťaťom na rukách. Po svätom prijímaní sedeli deti zľava a sprava mamičky a hladkaním jej preukazovali nežnú lásku za láskavú výchovu.

Pozor! V Nemecku už boli odsúdení rodičia zato, že prestali posilať dcérku do škôlky, keď sa dozvedeli o sexuálnej výchove v škôlke. Obvinenie znelo, porušili povinnú školskú dochádzku. Teda súd postavil legislatívu nad prirodzenú vlastnosť stud. To sa nedá pomenovať! Možno vo vyšších stupňoch vzdelávania a výchovy budú hodiny cvičenia sexu. Veď čo začali v škôlkach je väčšie zlo, teda „cvičenie“ sexu bude jednoduché presadiť do osnov „výchovy“. Manželstvo v tým rodina zanikne. Ľudstvo sa stane stádom, ba horšie ako stádo. Veď stádo „rešpektuje“ pudovosť, teda je zákonite „dobré“. Človek začína „odkopávať“ svoje mohutnosti, dary Stvoriteľa: nechcem tak!, ale budem robiť čo ja chcem. Človek má vedomie a svedomie, poznáva zákonitosti všetkého bytia a rozhoduje čo je dobré a čo zlé v zmysle cieľa života, dosiahnuť večnosť, večný život. Aj myslitelia starého Grécka kázali ľudu napodobňovať bohov, ich dokonalosť. Túto podstatu ľudského bytia rešpektovali a rešpektujú všetky civilizácie sveta. Dokazujú to dnešné spôsoby života, písomnosti z minulosti a vykopávky. Neboli a veríme že ani nebudú dediny a mestá bez chrámov. Liberálna novinárka pani Hana Fábry po dušičkách napísala, že bola zapáliť sviečku na hrobe, komu, už neviem, vlastne čomu, keďže táto pani redaktorka v písaní priznáva že neverí v Boha, teda ani v dušu, tak zapálila sviečku tej troške zeme čo zostala z tela jej známeho. Teda nové náboženstvo, trocha zeme a trocha „tradičie“, bez obsahovej podstaty. Alebo je to rozdvojenosť?, ale rozdvojenosť nemôže byť

letnom kočiaku prišla bočným vchodom do Modrého kostolíka krátko pred začiatkom svätej omše. Kočík s dieťaťom nechala celkom blízko lavice do ktorej si sadla, takže sa videli. V mojom pohľade na oltár som ich mal pred sebou. Dieťa sa do svätého prijímania ani nepohlo ani inak nevyrušovalo. Na sväté prijímanie sa k ním pridala otec s druhým dieťaťom na rukách. Po svätom prijímaní sedeli deti zľava a sprava mamičky a hladkaním jej preukazovali nežnú lásku za láskavú výchovu.

Rovnako tichučko priviedli rodičia tri detičky mimo bohoslužieb do Jezuitskeho kostola na Hlavnom námestí. Mamička odbehla možno na spoveď, alebo niečo vybaviť vonku. Zatiaľ otecko najmenšie na rukách a dve dolu ovládal očami a pohybom voľnej ruky, ale hlavne láskou ktorú, „vyžaroval“. Nuž vďaka Pánovi a takýmto rodičom za láskavú výchovu.

Tretí príbeh vyjadruje výsledok láskavej výchovy, mamička na mítingu v plnej športovej hale Lopúch na Pasienkoch. Účastníci mítingu žiadali vládu aby zabránila prenikaniu liberalizmu a ateizmu do našej vlasti. Debatovalo sa konštruktívne a dosť dlho. Potom vstala jedna pani matka a hlasno povedala: „vychovala som osem detí a manžel ma nikdy nevidel nahú“ a sadla si a debata o tomto bode skončila.

Veľkosť tejto rodiny podčiarkneme uvedením, že obdobne humanista Móhandás Karamčand Mahátmá (veľký duch) Gándhí (1869 - 1948) žil s manželkou tiež sexuálne zdržanlivo a nebol kresťan katolík. Chceme povedať, že zdržanlivosť je kladná ľudská vlastnosť. Zasluguje si úctu a všeobecné uznanie v spoločnosti.

Záver je jednoznačný: rešpektujeme prirodzený stud a nehanbime sa za sexuálnu zdržanlivosť

ĽUDOVÍT URMINSKÝ

Zo skicára Andreja Mišanka

Ústavný súd svojim uznesením musí poučať mamičky o povinnosti chrániť zdravie svojich detí a dať ich očkovať proti nebezpečným infekčným chorobám. Prestávam tomu rozumieť.

To je rovnaké, ako keď ústavným zákonom treba stanoviť, že rodinu môže tvoriť muž a žena a to preto, lebo majú na vznik potomstva tie potrebné orgány. Toto predsa stáročia bolo jasné aj v tých najodľahlejších kopaničiach a lazoch!

V problematike očkovania nie je problém ani tak v teoretickej rovine ako skôr v deficite potrebných životných skúseností. Bol som svedkom mnohých besied, kde najlepší naši aj svetoví imunológovia a zdravotní špecialisti márne a bezúspešne presvedčali fanatických aktivistov. Začnem do vlastných skúseností a položím pár kontrolných otázok pre tých ktorí tak

K vakcinácii

vehementne bránia svoje deti pred očkovaním.

Máte v svojej rodine historickú stopu o následkoch pandemickej chrípky, ktorá zúrila po 1. svetovej vojne pod názvom „španielka“, na ktorú zahynulo trikrát viac ľudí ako vo vojne?

Máte osobnú skúsenosť s prekonaním tzv. ázijskej chrípky v päťdesiatych rokoch?

Poznali ste rodiny „povojnových“tuberákov? V ktorých najprv na pľúcu tuberkulózu ochorela matka, potom všetkých päť detí, postupne pomreli a nakoniec otec? Mali ste spolužiakov chorých na detskú obrnu? Zažili ste čierny kašeľ? Videli ste zomierať človeka, alebo zviera na tetanus? Videli ste uhynúť zviera na besnotu? Prekonali ste prenosnú polyradikuloneuritídu s celkovým ochrnutím? Zažili ste epizóciu slintačky a krívačky s jej karanténymi opatreniami, ktoré v mnohých dedinách s ohniskom ochorenia na celé mesiace ochromili v dôsledku karanténnych opatrení celý rodinný, hospodársky, kultúrny a spoločenský život a znamenali pre štát miliardové škody? Nuž asi sotva, keď ľahkovážne bojujete proti očkovaniu. Na zmenu tohto postoja by stačila jediná osobná skúsenosť! Keď si neskúsil, nerad! A pritom vďaka očkovaniu proti týmto ochoreniam niektoré choroby už poznáme iba z učebníc patológie. Bol to dánsky Červený kríž, ktorý svojim vakcinačným programom BCG vakcínou pomohol zlikvidovať tuberkulózu vo vojnovy zdecimovanej Európe, aj u nás. Samozrejme k priaznivej situácii napomohla eradikácia TBC u hospodárskych zvierat najmä u kráv, v čom československí veterinári dosiahli svetové prvenstvo!

Zavedenie vakcín sa spája s menom Edwarda Jennera, ktorý odporoval, že dojiči kráv nepodliehajú vtedy nebezpečnému smrteľnému ochoreniu -pravým kiahňam, čo si spájal s tým, že boli predtým infikovaní pôvodcami kravských kiahní (mozole dojičov), a tak v r. 1796 prvýkrát použil pôvodcu kravských kiahní na prevenciu ľudských kiahní, čím dal aj názov procesu imunizácie názov vakcinácia od latinského slova vacca-krava. Činnosť ďalšieho priekopníka imunizácie Luisa Pasteura z rokov osemdesiatych 19. storočia pri liečbe besnoty nakazených ruských mužikov lyssou od besných vlkov je dostatočne známa a popularizovaná.

Faktom je, že pravé kiahne zásluhou očkovania sú prvou infekčnou chorobou, ktorá bola celosvetovo eradikovaná. Nasledovať bude pravdepodobne detská obrna. Je to dobrá správa pre ľudstvo v čase keď infekcie ako ebola a AIDS vyvolávajú svetovú paniku a ľudstvo sa napätím očakáva úspešný vývoj účinnej očkovacej látky!

Palicou ktorou psa bijú sú väčšinou vedľajšie účinky, alebo postvakcinačné reakcie u niektorých jedincov. Áno, po aplikácii každého lieku môže u citlivých organizmov vzniknúť náhla, alebo neskorá reakcia. To sa pri miliónových počtoch môže stať, ale fatálne alergické reakcie neočakávané vznikajú i pri bežnej konzumácii rôznych potravín! Napriek tomu neprestávame jesť.

Záverom len toľko. Som presvedčený, že najväčším pokrokom, ktorý dosiaholo ľudstvo za ostatné tri storočia je objavenie očkovania a plošné zavedenie tejto metódy do svetovej preventívnej zdravotnej politiky a za to ďakujeme dedinskému lekárovi Edwardovi Jennerovi, chemikovi a biológovi Louis Pasteurovi, Róbertovi Kochovi a ďalším.

Druhým rozhodujúcim prvkom v liečbe infekčných chorôb bol objav a zavedenie do hromadnej výroby účinných antimikrobik, antibiotik najmä penicilínu, za objav ktorého vďaka roztržitému Alexandrovi Flemingovi a II. svetovej vojne, ktorá urýchlila jeho zavedenie do hromadnej výroby pre naliehajúcu potrebu zranených spojeneckých vojakov. Penicilín zostal od r.1943 najúčinnejším a najmenej škodlivým antibiotikom a napriek jeho sporadicky sa vyskytujúcim fatálnym vedľajším účinkom(anafylaktické reakcie), nikto o jeho zákaz neusiluje.

doc. MVDr. Ing. NORBERT M. BEŇUŠKA, PhD.

Timothy Snyder
KRVAVÉ ÚZEMIE
Európa
medzi Hitlerom a Stalinom
Premedia, Bratislava 2014

Kauza udalostí na Krvavom území bola v publicistike roky rozdrobená. Americkému autorovi boli k dispozícii početné monografie a otvorené archívy. Skvele sa mu podarilo zamerať sa na svedectvo o utrpení Židov, Poliakov, Ukrajincov, malých národov a národností v Poľsku a v Sovietskom zväze. Veril, že „papier je trpezlivejší ako ľudia“.

Hitler je historicky spracovaný. Hlavná pangermánska téza: Len národ, ktorému vyhubíme elitu, možno uvrhnúť do otroctva. Aj jeho osobný pôvod ako Rakúšana i životné príhody vo Viedni a neskôr v Bavorsku sú známe.

Čo sa týka krajiny, kde Slno nezapadá, treba si pripomenúť tézu klasikov marxizmu, že proletárska revolúcia sa v nijakom prípade nemala konať v cárskom poľnohospodárskom Rusku, ale na priemyselnom Západe. No Lenin rozhodol konať po svojom. Bola to preveľká pomsta za prenasledovanie Židov v starom Rusku. Osobne bol dobrým debatérom s koncovým uzáverom: debatujeme, ale potom disciplinované konajme. Po predkoch v ňom prúdila európska krv zo Švédska, z Nemecka, z Kalmycka.

Samotný Lenin sa stal tajnou nemeckou zbraňou v prvej svetovej vojne, boľševická revolúcia sa stala vedľajším produktom nemeckej zahraničnej politiky roku 1917. O dvadsať rokov neskôr sa Stalin oprávnene obával, že oponenti v Sovietskom zväze využijú nachádzajúcu vojnu, aby zvrhli jeho režim. Rovnako ako Lenin roku 1917, aj Trockij pôsobil v emigrácii. V prípade vypuknutia vojny sa mohol Trockij vrátiť a sústrediť okolo seba stúpcov, ako to urobil pred dvadsiatimi rokmi Lenin.

Sovietsky vplyv vo svete sa v oných rokoch ľudového frontu po roku 1936 opieral o imidž ZSSR ako tolerantnej krajiny. To bolo na konci 30-tych rokov. Pod Stalinovým vedením sa Sovietsky zväz z revolučného marxistického štátu - pomaly a váhavo - pod pláštikom marxistickej ideológie stával rozľahlou mnohonárodnostnou ríšou s tradičnými bezpečnostnými problémami hraníc a menšín. Keďže Stalin zdedil, vydržoval a ovládal bezpečnostný aparát z revolučných rokov, tieto obavy mohol vyriešiť počas výbuchov celoštátneho vraždenia v rokoch 1937-1938 a 1940 a počas deportácií jednotlivých etník, ktoré sa začali roku 1930 a pokračovali počas celého Stalinovho života. Vojnové deportácie predstavovali istý posun v sovietskej politike: od tradičného presídľovania jednotlivcov pokladaných za nepriateľské triedy sa táto politika posunula k etnickým čistkám, ktorými sa jednotlivé etniká prispôbovali hraniciam republík.

V predvojnovom období deportácie do gulagu slúžili dvom cieľom: rastu sovietskeho hospodárstva a prevýchove sovietskeho obyvateľstva. V 30. rokoch, keď Sovietsi začali deportovať veľké množstvá ľudí na etnickom základe, robili tak so zámerom presunúť národnostné menšiny od citlivých hraníc ďalej do vnútrozemia. Tieto deportácie etník možno len ťažko pokladať za potres-

anie jednotlivcov, ale Sovietsi ešte stále vychádzali z predpokladu, že deportovaní sa lepšie asimilujú do sovietskej spoločnosti, ak sa budú nachádzať ďaleko od svojich domovov a rodného kraja. V rokoch 1937 a 1938 zavraždili počas Veľkého teroru 250-tisíc ľudí a zároveň státisíce ďalších deportovali na Sibír a do Kazachstanu, kde mali pracovať pre štát a napraviť sa. Ešte aj deportácie v rokoch 1940-1941 z anektovaných oblastí Poľska, Pobaltska a Rumunska možno v súlade so sovietskou terminológiou interpretovať ako triedny konflikt. Príslušníkov elity zavraždili v Katyni a na

roku 1938 a v nasledujúcom roku sa z Nemecka vyštáhovalo vyše stotisíc bohatých Židov. Spojenecký Sovietsky zväz odmietol nemeckú ponuku na dovoz dvoch miliónov európskych Židov.

Kým trvalo spojenectvo medzi Sovietskym zväzom a nacistickým Nemeckom, Nemcom neostávalo iné než sovietske odmietnutie prijať a hrať o čas. Ak by sa však Nemecku podarilo dobyť Sovietsky zväz, mohlo s jeho územím narábať podľa ľubovôle.

Hitler práve nariadil spustenie priprav na napadnutie ZSSR, keď pred veľkým davom stúpcov v berlínskom Paláci športu v januári 1941 vyhlásil, že svetová vojna po-

územím, kde neplatia nijaké zákony a pravidlá, takže je zrelé na nový nemecký poriadok. NKVD, zvyčajne konajúce pod pláštikom diskretnosti, bolo Nemcami demaskované ako sila vraždici a väzňov. Nemci poodhalili plášť mystifikácie, tajomnosti a predstierania, ktorý zakrýval (podstatne rozsiahlejšie) sovietskej zločiny rokov 1937-1938 a 1930-1933.

Sovietske vedenie osobitne nepokojovalo ani utrpenie Židov. Po novembri 1941 Stalin už nikdy medzi Hitlerovými obeťami nespomenul osobitne Židov. Niektorí partizánski velitelia sa usilovali zachrániť Židov. No zdá sa, že Sovietsi, rovnako ako Američania a

úloh v Sovietskom zväze.

Čína mala najdlhšiu spoločnú hranicu so Sovietskym zväzom a vyznačovala sa nestabilným politickým životom. Čínska nacionalistická vláda nadobúdala prevahu v trvajúcej občianskej vojne nad príväzencami tamojšej komunistickej strany. Ozbrojené oddiely čínskych komunistov vedené Mao Ce-tungom boli v Dlhom pochode nútené stiahnuť sa do severných a západných častí krajiny. Prítom ho zbraňami podporovali Američania! Ani jedna strana však nedokázala dosiahnuť stav, ktorý by sa dal označiť ako mocenský monopol v krajine. Aj v regiónoch, kde sa presadili nacionalisti, ich moc závisela od miestnych vodcov. Čo bolo pre Stalina zrejme najvýznamnejšie, nacionalisti a komunisti nedokázali spolupracovať a čeliť tak postupu Japoncov.

Sovietska zahraničná politika sa usilovala nájsť rovnováhu medzi podporou bratskej komunistickej strany (čo bolo menej dôležité) a obavami o bezpečnosť sovietskeho štátu (čo bolo dôležitejšie). Zatiaľ čo Komunistická internacionála v zásade podporovala čínskych komunistov, Stalin zásoboval zbraňami a peniazmi nacionalistickú vládu, od ktorej si sľuboval nastolenie mieru v pohraničí.

V novembri 1941 si Skupina nemeckých armád Stred razila cestu na Moskvu, aby vybojovala síce oneskorenú, ale nemenej slávne konečnú víťazstvo: pád sovietskeho systému. Postup ich nákladných áut a tankov spomaľovali rozbité jesenné cesty, napredovanie ich telesných schránok spomaľovalo chýbajúce zimné ošatenie a teplé jedlo. V určitom okamihu už nemeckí dôstojníci cez ďalekohľady zbadali veže Kremľa. Sovietske hlavné mesto však nikdy nedošli. Ich muži sa ocitli na hranici určovanej prísunom potravy a telesnou výdržou. Odpor Červenej armády bol čoraz rozhodnejší a jej taktika čoraz inteligentnejšia. A nečakane nastal zvrät vo vojne. 24. novembra 1941 Stalin nariadil stiahnutie strategických záloh zo sovietskeho východu a vrhol ich do súboja so Skupinou armád Stred. Veril si, že toto riziko môže podstúpiť. Od vysokopostaveného informátora v Tokiu, a určite aj z iných zdrojov, mal správy, že k japonskému útoku na Sibír nedôjde. Odmietol uveriť v nemecký útok v lete 1941 a mylil sa, teraz odmietol uveriť v japonský útok na jeseň 1941 a mal pravdu.

Stalin si osvojil v podstate rovnaký názor, že príslušníci Červenej armády nesmú dopustiť, aby ich zajali živých. Neakceptoval možnosť, že sovietski vojaci môžu ustúpiť a vzdať sa. Očakávalo sa od nich, že pôjdu len dopredu, budú zabíjať a zomierať. Stalin v auguste 1941 vyhlásil, že sovietski vojnoví zajatci budú pokladaní za dezertérov a ich rodiny budú zatknuté. Keď Nemci zajali Stalinovho syna, dal zatknúť vlastnú nevestu. Tyrania ofenzívnej doktríny v sovietskom vojnovom plánovaní často viedla k zajatiu sovietskych vojakov. Sovietski velitelia sa obávali vydávať rozkaz na ústup, pretože vedeli, že zaň ponosú osobnú zodpovednosť (a stanú sa obeťami čistiek a popráv). Ich vojaci preto často pridliho držali stratené pozície, ocitli sa v obkľúčení a neskôr padli do zajatia. Hitlerov aj Stalinov prípad prispel k tomu, že sa zo sovietskych vojakov stávali vojnoví zajatci a z vojnových zajatcov osoby bez práva na život.

Tábory pre vojnových zajatcov, kde sa wehrmachtu podarilo prevziať úplnú kontrolu, sa stali miestom umierania v dovtedy nepredstaviteľnom rozsahu. Práve v týchto táboroch sa podarilo naplniť obdobu pôvodného Hladového plánu.

Anton Semeš recenzuje knihu Timothyho Snydera

Krvavé územie

iných miestach a ich manželky, deti a rodičov vydali na milosť a nemilosť kazašskej stepi. Tam sa buď mali stať súčasťou sovietskej spoločnosti alebo zahynúť.

Internacionalizmus bol pokrytectvom a etnické zabíjanie zasadilo sovietskemu systému silný úder. Príslušníci NKVD pochádzali z množstva národov a národností a organizácia bola svojím spôsobom stelesnením myšlienky internacionalizmu. Keď sa roku 1936 začali zinscenované procesy, riadiace úrovne NKVD ovládali muži, ktorí boli pôvodom zo sovietskych národnostných menšín, predovšetkým Židia. Približne 40 percent vysokopostavených dôstojníkov NKVD malo židovskú národnosť vyznačenú v osobných preukazoch, to isté platilo o vyše polovici generálov NKVD. V dobovej klíme mohli mať Židia viac než ktokoľvek iný dôvod postaviť sa proti politike deštrukcie, založenej na etnickom základe.

Týždeň po Krišťáľovej noci v Nemecku Stalin zastavil Veľký teror - po tom, ako v operáciách proti národnostiam zastreli 247157 sovietskych občanov. Ku koncu roku 1938 mal ZSSR na svojom úcte približne tisíc násobne viac na etnickom základe zavraždených ľudí než nacistické Nemecko. Dá sa povedať, že Sovietsi v tomto období zavraždili oveľa viac Židov než nacisti. Židia neboli cieľovou skupinou nijakej z operácií proti národnostiam, napriek tomu však v rokoch Veľkého teroru - ale aj počas hladomoru na sovietskej Ukrajine - prišli tisíce z nich o život. Neumierali preto, že boli Židia, ale jednoducho preto, že boli občanmi najvražednejšieho režimu tej doby.

Počas Veľkého teroru sovietske vedenie zavraždilo dvojnásobne viac sovietskych občanov, než bol počet Židov žijúcich v Nemecku. Nik za hranicami Sovietskeho zväzu, dokonca ani Hitler však akoby nedokázal pochopiť, že hromadné popravy tohto druhu boli možné. Pred vojnou sa v Nemecku celkom určite nič podobné neuskutočnilo. Po Krišťáľovej noci sa Židia po prvý raz vo veľkých počtoch ocitli v nemeckých koncentračných táboroch. Hitler chcel v tej dobe nemeckých Židov zastrešiť a prinútiť k emigrácii, drvivá väčšina z 26 tisíc Židov, ktorí v tom čase skončili v koncentračných táboroch, ich krátko nato opustila. Na konci

vedie „k ukončeniu úlohy židovstva v Európe“. „Konečné riešenie“ nepríde po napadnutí Británie, ale uskutočnenie príslušných plánov bolo odložené na neurčito. Príde až po napadnutí Sovietskeho zväzu 22. júna 1941. Prvé rozsiahle popravy zastrelením sa uskutočnili na okupovanej sovietskej Ukrajine. Šesť mesiacov po napadnutí ZSSR Hitler nanovo definoval vojnové ciele, tak že prioritou sa stalo fyzické zničenie Židov.

Samotný Stalin takých náznakov o nemeckom vpáde dostal vyše sto, rozhodol sa ich však ignorovať. Jeho stratégiou vždy bolo podnecovať Nemcov k vedeniu vojen na Západe v nádeji, že kapitalistické mocnosti sa tak vyčerpajú a Sovietom umožnia pozberať opadané ovocie prezretej Európy. Hitler zvíťazil vo vojnách v západnej Európe (proti Nórsku, Dánsku, Belgicku, Luxembursku, Holandsku a Francúzsku) na Stalinov vkus príliš rýchlo a ľahko. Zdá sa však, akoby nechcel uveriť, že Hitler sa vzdá útočných plánov proti Veľkej Británii, jedinej globálnej veľmoci na planéte, ktorá stála v ceste tak nacistickým, ako aj sovietskym ambíciám. Očakával vojnu s Nemeckom, nie však už roku 1941. Seba aj svoje okolie presvedčil, že varovania pred bezprostredným nemeckým útokom sú britskou propagandou zameranou na to, aby vrazila klin medzi Berlín a Moskvu napriek ich zjavným spoločným záujmom.

Ak si aj Stalin odmyslel iné faktory, nechcel uveriť, že by Nemci zaútočili bez zimného výstroja, ktorý v správach nijakí rozviedčiaci nespomínali. Stalin sa vo svojej dovtedajšej ani neskoršej kariére nikdy tak dramaticky neprepočítal. Nemecký prevapujúci útok na Sovietsky zväz 22. júna 1941 spočiatku vyzeral ako obrovský úspech. Tri milióny nemeckých vojakov z troch armádnych skupín prekročili líniu Molotov-Ribbentrop a vstúpili do pobaltských krajín, do Bieloruska a na Ukrajinu s cieľom dobyť Leningrad, Moskvu a Kaukaz. Spolu s Nemcami sa do invázie zapojili ich spojenci Fínsko, Rumunsko, Maďarsko, Taliansko a Slovensko, ako aj španielska divízia a pluk chorvátskych dobrovoľníkov. Šlo o najväčšiu ofenzívu v dejinách vojenstva.

Náhly nemecký útok NKVD zasakoval a vyvolal dojem, že Východ je

Briti, nikdy vážne neuvažovali nad priamou vojenskou akciou na záchranu Židov. Z logiky sovietskeho systému vždy vyplývalo, že sa staval proti nezávislým aktivitám a že si veľmi málo cenil ľudský život. Židia v getách svojou náteňnou prácou pomáhali nemeckému vojnovému úsiliu, takže ich smrť moskovskú vládu zaujímal iba okrajovo. A Židia, ktorí Nemcom nepomáhali, ale sa im postavili na odpor, preukázali nebezpečnú schopnosť vlastnej iniciatívy, pre ktorú by neskôr mohli predstavovať prekážku pri obnovení sovietskej moci. Podľa stalinskej logiky boli Židia tak či tak podozriví: či už ostali v gete pracovať pre Nemcov, alebo z geta utiekli a preukázali schopnosť vyvíjať nezávislú činnosť. Počiatočná váhavosť miestnych minských komunistov sa ukázala ako opodstatnená: Hlavný štáb partizánskeho hnutia v Moskve ich odbojovú organizáciu pokladal za výtvor gestapa. Ľudí, ktorí zachraňovali minských Židov a zásobovali sovietskych partizánov, označili za nástroj Hitlera.

Japonsko pre Stalina bolo hrozbou vytvorením druhého frontu na Východe. V tom prípade by ZSSR skolaboval. Stalinove obavy z obkľúčenia by boli opodstatnené. Ani jeden z dokumentov však takýto zámer neobsahoval a protisovietske spojenectvo Tokia, Varšavy a Berlína bolo vysoko nepravdepodobné, ak bolo vôbec možné. Hoci boli vzťahy Poľska s Japonskom dobré, Varšava sa usilovala vyhnúť krokom, ktoré by mohli byť vnímané ako nepriateľské proti Sovietskemu zväzu. Poľsko odmietlo ponuku Nemecka na pripojenie sa k Paktu proti Kominterne.

Japonci celkom iste dlhodobo prejavovali záujem o Sibír. Špeciálna japonská akadémia v provincii Mandžukuo, v meste Harbin už pripravila prvú generáciu mladých, ruštinu ovládajúcich imperialistov, medzi nimi aj Čiune Sugiharu. Bol členom tímu, čo vyrokovoval dohodu, ktorou Sovietsi roku 1935 predali práva na disponovanie železnicou v Mandžusku Japoncom. Sugihara v Mandžukuo viedol aj zahraničný úrad. Sugihara, ktorý konvertoval na ruské pravoslávie a vzal si za manželku Rusku, trávil väčšinu svojho času v ruskej štvrti Harbinu. Spriatelil sa tam s ruskými exulantmi a získaval ich pre plnenie špiónážnych

V dejinách vojenstva sa ešte nikdy nestalo, aby sa jedna strana zmocnila takého veľkého počtu zajatcov v takom krátkom časovom úseku. Po boji neďaleko Smolenska zajala Skupina armád Stred 348-tisíc vojakov, do rúk Skupiny armád Juh v inej bitke, neďaleko Kyjeva, padlo 665-tisíc zajatcov. Len v týchto dvoch víťazných septembrových stretoch sa tak do zajateckých táborov dostalo vyše milióna mužov (a niekoľko žien). Do konca roku 1941 Nemci zajali okolo troch miliónov sovietskych vojakov.

Spomedzi terorizovaného a vyhladovaného osadenstva zajateckých táborov sa Nemcom podarilo regrutovať nie menej než milión mužov pre plnenie úloh v armáde a policii. Spočiatku sa uvažovalo, že pomôžu Nemcom kontrolovať územie Sovietskeho zväzu po tom, čo padne jeho vláda. Keď k tomu neprišlo, týchto sovietskych občanov vyčlenili na vykonávanie pomocných funkcií pri masových zločinoch, ktorých sa Hitler a jeho komplici v pokračujúcej vojne dopustili na okupovaných územiach. Mnohým bývalým väzňom vydali lopaty a nakázali im kopať jamy, nad ktorými neskôr Nemci strieľali Židov. Iných zverbovali do policajných jednotiek, ktorých úlohou bolo poľovať na Židov.

Vraždenie Židov ako odplata za poravy NKVD potvrdzovali nacistické chápanie Sovietskeho zväzu ako židovského štátu. Násilie proti Židom zároveň umožnilo miestnym Estóncom, Lotyšom, Litovcom, Ukrajincom, Bielorusom a Poliakom, ktorí sami spolupracovali so sovietskym režimom, aby sa z ich viny vykúpili. Myšlienka, že komunistom slúžili len Židia, nebola výhodná iba pre okupantov, ale aj pre niektorých okupovaných. Hitler chcel Ukrajinu, „aby nás už nikto nemohol vyhľadávať ako v poslednej vojne“. Podmanenie Ukrajiny Nemcov najprv uchráni pred britskou bloádou a jej následná kolonizácia Nemecku umožní stať sa globálnou mocnosťou podľa vzoru Spojených štátov.

Nemeckým vojakom vštepovali, aby Židov pokladali za východných barbarov. A v Poľsku narazili na niečo, s čím sa v Nemecku nikdy nestretli: na veľké komunity religióznych Židov. Hoci Hitler neustával v zúrivých tirádach o deštruktívnej úlohe Židov v nemeckej spoločnosti, Židia tvorili mimoriadne malý podiel nemeckého obyvateľstva. Z nemeckých občanov definovaných Norimberskými zákonmi ako židovských bola väčšina sekulárna a mnohí sa výraznejšie so židovskou komunitou neidentifikovali. Židia sa v Nemecku silne asimilovali a často uzatvárali

manželstvo s Nežidmi. Z historických dôvodov viedli poľskí Židia veľmi odlišný život. Židov z Nemecka, rovnako ako z väčšiny krajín strednej a západnej Európy, vyhnaní v neskorom stredoveku. Poľsko bolo po stáročia pre Židov útočiskom, stalo sa a už ostalo centrom židovského osídlenia v Európe. Roku 1939 Židia tvorili približne desať percent poľského obyvateľstva a väčšina z nich dodržiavali jidiš, ktorý Nemcom znel ako deformovaná verzia ich vlastného jazyka. Vo Varšave a Łódži, v najdôležitejších židovských mestách Poľska, tvorili asi tretinu.

Počas vojny sa Sovieti aj ich spojenci zhodli v tom, že ju nemožno chápať ako vojnu za oslobodenie Židov. Z rozličných dôvodov bolo sovietske, poľské, americké a britské vedenie presvedčené, že utrpenie Židov možno najlepšie pochopiť ako jeden aspekt ohavnej nemeckej okupácie. Hoci najvyšší predstavitelia spojencov mali informácie o priebehu holokaustu, nikto z nich to nepokladal za dôvod na vojnu s nacistickým Nemeckom a nikto nekládol zvláštny dôraz na utrpenie Židov. Židovskú otázku si propaganda vo všeobecnosti nevšímala. Keď Stalin, Churchill a Roosevelt v Moskve v októbri 1943 vydali „Deklaráciu o zverstvách“, medzi nemeckými zločinnými spomenuli „hromadné postrieľanie poľských dôstojníkov“, čo bol odkaz na Katyň, v skutočnosti sovietsky zločin, ako aj „popravy francúzskych, holandských, belgických a nórskech rukojemníkov“ a „krétskych roľníkov“ - nie však Židov. Spomínali sa obyvatelia Poľska a Sovietskeho zväzu, ale židovská menšina v týchto štátoch zostala vynechaná.

V čase, keď zverejnili súhrn nemeckých zverstiev, Nemci zastrelili alebo poslali do plynových komôr už 5 miliónov Židov len za to, že boli Židmi.

Partizánske hnutie nebolo spočiatku v Stalinovom pláne. Plátal „diery na fronte“. Generáli nemohli takticky stiahnuť svoje vojská do vnútra ZSSR. Za to bolo zastrelenie. A tak Nemci „kľesťami“ uzatvárali obrovské územia a zajímali sovietskych vojakov. Tí komunisti, čo nestačili evakuovať pred Nemcami, odchádzali do lesov a na močiarny ostrovy. Až potom, keď mali úspechy v bojoch proti nemeckému tylu, zriadili v Moskve Partizánsky štáb. Keď sovietski partizáni kladli míny, uviedomovali si, že niektoré z nich zabijú aj sovietskych občanov. Nemci odmiňovali územia tak, že nútili miestnych obyvateľov, Bielorusov a Židov, aby sa držali za ruky a kráčali cez mínové polia. Tieto straty na ľudských životoch sovietske vedenie veľmi nezpokojovali.

Potom začala prúdiť pomoc z Anglicka do Murmansk a americká na leteckú bajkalskú základňu. Boli to dopravné vozidlá, stíhačky, zimné oblečenie a konzervy. Na tovare nesmeli byť cudzie výrobné značky. Pol miliónová sibírska armáda pomohla vytlačiť Nemcov zo Stalingradu a na západ za riekou Don, kde potom bola tanková bitka pri Kursku. Sovietske vedenie získalo plán bojového postavenia nemeckých tankov. Niekoľko hodinová delostrelecká paľba rozvrátila nemecké pozície a zvyšok nemeckých tankov zlikvidovali sovietske tanky. A front sa valil ku Karpatom a chystal „kľesť“ (obchvaty). Jedno rameno kľesťu malo dosiahnuť Budapešť - Viedeň a druhé Krakov až k prameňom Moravy. Slovensko by museli Nemci opustiť a boje by boli len s partizánmi. Stalin nechcel, aby Poliáci a Slováci sami sa oslobodili od Nemcov.

Zatiaľ čo Červená armáda na východ od Visly od začiatku augusta 1944 až do polovice januára 1945 zámerne prešľapovala z nohy na nohu, na západ od rieky Nemci vraždili Židov. Počas tých piatich mesiacov stála Červená armáda necelých sto kilometrov od Łódže, kde sa vtedy nachádzalo najviac Židov ešte žijúcich v okupovanom Poľsku, a necelých sto kilometrov od Osvienčimu, kde poľských a európskych Židov naďalej posielali do plynových komôr. Aj slovenské udalosti sem patria. Preto aj Veličko na Slovensku dal na príkaz Moskvy postrieľať vojenskú misiu, zadržanú v Martine. Plány slovenských „buržoáznych benešovských dôstojníkov“ boli zmarené. Samotné predčasné vypuknuté povstanie v Moskve (archív) označili za „buržoázny puč“. Nečudo, že šéf partizánskeho štábu na Slovensku - A. N. Asmolov sa strategicky vyjadril o bystrickom povstaní: „Slovenský ľud neodpustí generálovi Viestovi a Golianovi a ich londýnskym predstaveným neschopnosť a zbabelosť, ako riadili povstalecký ľud a armádu.“

Po skončení vojny a po Februári 1948 začali komunisti robiť plán na odstránenie „demokratických“ odbojárov, predovšetkým na Slovensku. Do väzníc a do jáchymovských táborov prichádzali dôstojníci, vojaci a civili, ktorí pripravovali a realizovali Povstanie na obnovu ČSR na čele s „exprezidentom“ Edvardom Benešom. Ostatní politickí väzni sa od nich dištancovali, lebo pomohli nanovo Slovensko podriaďiť Prahe. Nepochopili, že sú podľa Lenina len „užitoční hlupáci“ (poľsky duraki) pri budovaní komunistickej moci v strednej Európe.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Roku 2014, vyhlásenom Slovenskými biskupmi za rok Sedembolestnej Panny Márie, vyšla v Bratislavskom vydavateľstve Post Scriptum, kniha známeho slovenského historika Róberta Letza, Sedembolestná Panna Mária v slovenských dejinách.

Ide o hodnotné a prehľadne spracované historické dielo, ktoré ponúka informácie o úcte kresťanov k Panne Márii od jej počiatkov v apoštolských časoch a v prvých storočiach cirkevných otcov cez kresťanský starovek, stredovek, až po dnešné dni.

Autor sa osobitne sústredil na mariánsku úctu u našich slovanských a slovenských predkov, ktorá im bola blízka už od čias ich prvých kontak-

dreva. Informuje o stavbe pútnického kostola, ktorý patrí k najväčším na Slovensku, v rokoch 1736 - 1762 a jeho posviacke za účasti cisárskeho páru Márie Terézie a Františka Lotrinského. Púte, ktoré pokračovali aj po reformách Jozefa II., kedy boli paulíni, ktorí dovtedy pútnické miesto spravovali, nútení ho opustiť. Čitatelia sa dozvedajú aj o udalostiach v 20. storočí, kedy v roku 1924 prichádzajú do bývalého paulínskeho kláštora saleziáni. Roku 1927 bola Panna Mária Sedembolestná Pápežom Píom XI. vyhlásená za patrónku Slovenska, i o situácii po roku 1948, kedy sa počet pútnikov dramaticky znížil. V roku 1964 pri príležitosti 400. výročia pútnického miesta na návrh bisku-

Róbert Letz: Sedembolestná Panna Mária v slovenských dejinách

tov s kresťanstvom. Jej dávne korene dokazuje i skutočnosť, že knieža Pribina dal postaviť po vyhnaní z Nitrianskeho kniežatstva Mojmirom vo svojom novom sídle v Blatnohrade na území dnešného Maďarska kostol „ku cti Bohorodičky“, ktorý posvätil salzburský arcibiskup.

Mariánsku úctu určite šírili u našich predkov po svojom príchode k nim i sv. Cyril a Metod, a Metod bol pochovaný „na ľavej strane chrámu za oltárom sv. Bohorodičky.“ Po vzniku Uhorska sv. Štefan vystupuje ako šíriteľ mariánskej úcty, svoju ríšu zasväcuje preblahoslavenej Panne Márii.

V knihe sú popísané aj vyfotografované zobrazenia Panny Márie v najstarších kostoloch na slovenskom území, od toho najstaršieho v kostole sv. Juraja v Kostolnoch pod Tribečom. Dozvieme sa i to, že kráľ Belo III. a potom aj ďalší uhorskí králi nechávali raziť mince s obrazom Panny Márie. I to, že k šíreniu Mariánskej úcty na území Uhorska prispel i kráľ Eudovít I. Veľký, ktorý pútnickú kaplnku v Mariazellí dal prestavať na väčší kostol a r. 1377 položil základný kameň pre pútnický chrám v Marianke a po jeho vybudovaní preniesol milostivú sošku Panny Márie na hlavný oltár.

Autor čitateľov zoznamuje s prameňmi úcty k bolestnej Panne Márii, ktorá trpela so svojim Synom, ktorú šírila rehoľa servitov. V stredoveku sa šírilo zobrazovanie piety, bolestnej Panny Márie i jej sochárske stvárnenie. Tento motív sa preniesol aj do ľudového umenia. Kto by nepoznal najznámejšiu Michelangelovu piету z rokov 1498 -1499 v Svätopeterskej bazilike v Ríme!

Popisuje aj udalosť, ktorá sa stala roku 1564 v Šaštíne a položila základy dodnes živého pútnického miesta, kedy bola aj zhotovená soška Sedembolestnej z hruškového

pov Ambróza Lazíka a Eduarda Nécseya pápež Pavol VI. povýšil šaštínsky pútnický chrám na baziliku minor.

V knihe sú podané informácie o púťach v mariánskom roku vyhlásenom pápežom Jánom Pavlom II. ktorý trval od 7. júna 1987 do 15. augusta 1988, kam už siaha pamäť mnohých slovenských kresťanov, ktorí boli ich účastníkmi. Tiež informuje o návštevách najvýznamnejších pútnikov, ktorí toto miesto navštívili - 6. júna 1987 blahoslavená Matka Tereza a 1. júla 1995 sv. Ján Pavol II.

160 strán textu vhodne doplnia mnoho čierne-bielych fotografií, ktoré dokumentujú popísané udalosti a fakty a šestnásťstranová farebná obrazová príloha. Dôkazom o tom, že ide o odborné dielo, je i mnoho poznámok.

Prílohu tvoria dokumenty o vyhlásení Sedembolestnej za patrónku Slovenska z 22 apríla 1927, článok banskobystrického biskupa Andreja Škrábika v Katolíckych novinách o Sedembolestnej Panne Márii z 23. marca 1947, Obetovanie sa Slovenského národa Sedembolestnej Panne Márii, patrónke Slovenskej krajiny z 23. marca 1947, dekrét o vyhlásení pútnického chrámu za baziliku z 23. novembra 1964 i dekrét Slovenských biskupov o vyhlásení roka Sedembolestnej Panny Márie z 21. novembra 2013.

Pre záujemcov o ďalšie štúdium je v knihe bohatý zoznam použitých prameňov a literatúry. Lahšiu orientáciu v knihe umožňuje menný register.

Kniha je cenným príspevkom k roku Sedembolestnej Panny Márie, i k dejinám mariánskej úcty a Šaštínskej baziliky. Môže byť konkrétnou pripomienkou v našich rodinách a spoločenstvách na jeho slávenie, ktoré sa stretlo zo značným záujmom kresťanskej verejnosti.

EUDOVÍT KOŠÍK

Kresba: Andrej Mišanek

Francúzska revolúcia má satanistický charakter, ktorý ju odlišuje od všetkých revolúcií, aké ľudstvo doteraz poznalo a aké ešte pravdepodobne bude poznať.

Spomeňme len niektoré udalosti - Robespierrove vystúpenia proti kňazstvu, slávnostné odpadnutie kňazov od viery, desakralizáciu predmetov kultu, ustanovenie bohyně Rozumu a mnohé ďalšie neuveriteľné skutky, v ktorých sa vidiecke oblasti snažili predbehnúť Paríž... To všetko už prekročilo medze obyčajných zločinov a pôsobí ako z iného sveta.

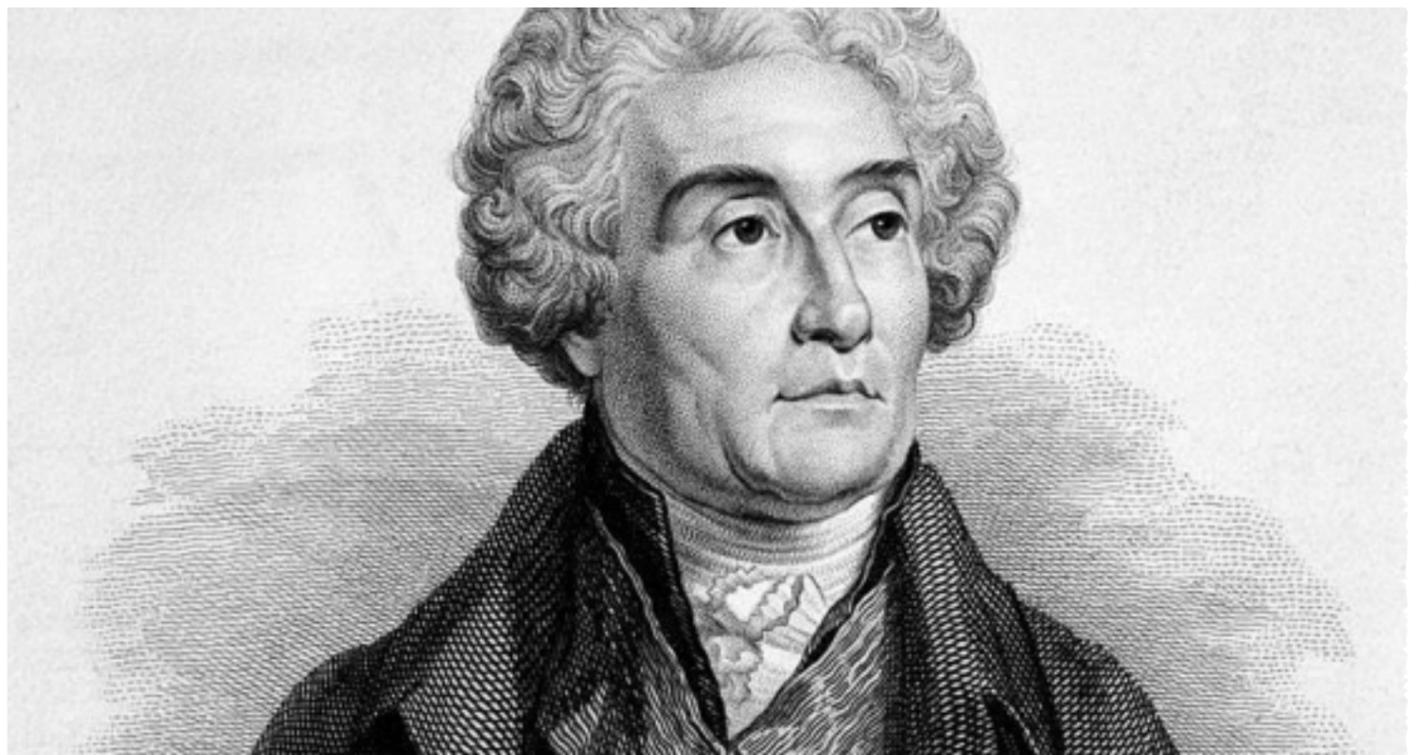
Teraz je už revolúcia na ústupe, jej najväčšie zločiny postupne zmizli, no jej princípy stále pretrvávajú. Vari zákonodarcovia (aby som použil ich vlastný termín) nevyhlasujú tézy, ktoré nemajú v dejinách obdoby, že ľud nebude platiť za nijaký kult?

Zdá sa mi, že niektorí muži tejto epochy prepadli až chorobnej nenávisti k Bohu. Tento strašný čin však ani nebol potrebný, aby sa ich húževnaté tvorivé úsilie ukázalo ako zbytočné. Zanedbávanie najväčšieho Bytia (o pohrdaní Bytím ani nehovoriac) prináša totiž neodvolateľnú kliatbu na všetko ľudské konanie, ktoré ním bolo poznačené. Akákoľvek inštitúcia, akú si len vieme predstaviť, je buď založená na náboženskej ideji, alebo zanikne. Inštitúcie sú silné a trvácne len do tej miery, do akej sú božské, ak sa tak možno vyjadriť. Nielen ľudský rozum, alebo to, čo sa neuvážene nazýva filozofiou, nemôže nahradiť to, čomu ľudia vravia poveru (bez toho, aby vôbec vedeli, aký má v skutočnosti slovo „povera“ význam). Filozofia je v tomto prípade silou, ktorá vedie vo svojej podstate k rozkladu. Jedným slovom, človek sa nestane Stvoriteľom, ak sám seba vyvýši na jeho miesto. Aké nezmyselné by bolo veriť, že zrkadlo bude odrážať obraz slnka, ak ním budeme točiť okolo zeme.

Tieto reflexie sú určené každému. Veriacim i skeptikom, pretože to, čo predkladám, sú fakty, a nie tézy. Nie je dôležité, či sú náboženské idey posmievané alebo uctievané, pravdivé alebo falošné, sú prosto jediným základom pominuteľných inštitúcií, ktoré túžia po tom, aby pretrvali. Rousseau, pravdepodobne najpomýlenejší človek na zemi, sa však nikdy s touto myšlienkou nestretol, a preto z nej nevyvodil žiadne dôsledky. Tvrdí: „Židovský zákon, ktorý doposiaľ existuje, ako i deti Izmaela, čo v nasledujúcich desiatich storočiach ovládli polovicu sveta, stále hovoria o veľkom mužovi, ktorý im zákon zoslal... Táto hrdá filozofia alebo slepý duch konania z nich nerobí nič iné, než šťastných podvodníkov.“ (O spoločenskej zmluve, Kniha II, kpt. VII) Rousseau mal dospieť k záveru namiesto reči o veľkom a mocnom duchu, ktorý riadi všetky trvalé ustanovizne - akoby tieto poetické slová čosi vyjadrovali.

Ak uvažujeme o udalostiach overených v celých dejinách a ak uvážime, že existuje celá reťaz ľudských ustanovizní od najväčších inštitúcií utvárajúcich svet, až po najmenšie spoločenské organizácie, od najväčších ríš po malé cirkevné bratstvá - zistíme, že všetky z nich sú založené na božskom základe... Ak si uvedomíme, že všetka ľudská moc, ak je postavená iba sama na sebe, môže stvoriť iba falošné alebo pominuteľné veci - čo potom predstavuje nový francúzsky systém a moc, ktorá ho vytvorila? Čo sa mňa osobne týka, nikdy som neveril, že by vákuum mohlo mať plodivú moc.

Bude zaujímavé postupne prejsť našimi európskymi inštitúciami a ukázať, ako sú všetky christianizované a ako sa náboženstvo dotýka všetkého, všetko oživuje a udržuje pri živote. Ľudské vášne môžu poškvрниť alebo dokonca i zničiť primitívnu inštitúciu, ale ak je jej princíp božský, je to dosť na to, aby jej zabezpečil dlhú existenciu. Spomedzi tisícich

JOSEPH DE MAISTRE

Úvahy o francúzskej revolúcii a jej protináboženskom charaktere

príkladov môžeme uviesť vojenskú disciplínu. Zaiste bude existovať mnoho ľudí vydávajúcich vojenské rozkazy, ktorí budú tvrdiť, že náboženský záujem nie je to, čo by sledovali na prvom mieste. Vojenská poslušnosť však pretrváva a práve jej trvanie je zárukou. Koľko povrchných duší rozosmeje tento podivný amalgám mnicha a vojaka! Bolo by lepšie nadchýnať sa akousi tajomnou silou, vďaka ktorej sa vojenská disciplína udržovala po stáročia, veriť v akúsi strašnú stlačenú moc a odpor, ktorý nás udivuje v celých dejinách. Táto sila je však tou istou, na ktorej spočívajú všetky inštitúcie, pretože nič by neexistovalo bez Toho, ktorý existuje. (...) Je to práve božský zákon - zrejmy a hmatateľný ako gravitácia.

Vždy keď je človek podľa svojich možností v súlade so Stvoriteľom a založí akúkoľvek inštitúciu v mene Božom, istým spôsobom sa podieľa na všemohúcnosti, ktorej sa stal nástrojom, nech by už bola jeho osobná slabosť akákoľvek a nech by bola akákoľvek jeho nevšímavosť, jeho chudoba či nejasný pôvod... Jedným slovom, nech by bol poznačený akýmkoľvek nedostatkom, konal by skutky, ktorých moc a trvanie by vzbudzovali údiv.

Pokorne prosím každého pozorného čitateľa, aby sa díval pozorne okolo seba, aby aj v malých

veciach uvidel veľké pravdy. Netreba zachádzať do doby synov Izmaela, k Lykurgovi, k Numovi a k Mojžišovi, ktorých zákony boli plne náboženské. Stačí sa pozrieť na ľudové sviatky a vidiecke tance. V protestantských krajinách uvidíte mnoho zhromaždení a ľudových veselíc, ktorých pôvod už nie je známy a ich katolícke korene sú načisto zabudnuté. Spomínané oslavy nenesú nič mravné, ani nič úctyhodné - to však teraz nie je podstatné, pretože tieto sviatky sú odvodené z náboženstva, hoci len veľmi vzdialene. A práve náboženské korene sú dosť na to, aby sa dané slávnosti opakovali. Ani počas troch storočí neupadli do zabudnutia.

Teraz však vy, majstri sveta! Vy, kniežatá, králi, cisári, mocné majestáty, neporaziteľní dobyvatelia! Skúste len primáť ľudí, aby každý rok v ten istý deň tancovali na tom istom mieste. Tak trochu kladím otázku, ale odvažujem sa slávnostne prehlásiť, že to nebude mať úspech. Stačí však, aby prišiel najpokornejší misionár a ľudia ho budú poslúchať aj dvetisíc rokov po jeho smrti. Každý rok sa ľudia stretávajú okolo dedinského kostola v mene svätého Jána, svätého Martina, svätého Benedikta - prídu naplnení búrlivou, a predsa nevinnou radosťou. Náboženstvo posväcuje ich radosť a radosť okrášľuje vieru - ľudia zabúdajú na svoje bolesti, tešia sa a myslia na to, ako prídu aj na budúci rok. Tento slávnostný deň majú hlboko zapísaný v pamäti.

Povedľa toho si vezmime dnešných vodcov Francúzska, ktorých zo všetkých síl zaodela bezprecedentná Revolúcia a ktorí dnes nedokážu zorganizovať ani jednoduchý sviatok. Míňajú hory zlata a privolávajú všetky umenia na pomoc, a predsa zostávajú občania doma a na výzvu odpovedajú len tým, že sa organizátorom vysmejú... Počúvajte ten hnev bezmocnosti! Vypočujte si pamätné slová jedného z deputátov ľudu rečníaceho pred zástupcami legislatívy na schôdzi v januári 1796: „Také čosi! Cudzí muži takí vzdialení našim manierom a našim zvyklostiam boli schopní ustanoviť akési smiešne sviatky na počesť neznámych udalostí... Vzdávali úctu ľuďom, ktorých reálna existencia je pochybná! Neslýchané! Míňali obrovské prostriedky na to, aby každý deň opakovali s pochmúrnou monotónnosťou svoje bezvýznamné a často absurdné ceremónie! A muži, ktorí zdolali Bastilu a zvrhli kráľovský trón, muži, ktorí premožli Európu, nedokážu ustanoviť ani jeden národný sviatok, čo by zostal ľuďom v pamäti a urobil našu revolúciu nesmrteľnou?“

Šialenstvo! Kam až siaha ľudská slabosť!? Zákonodarcovia vám týmto presne ukazujú, kto ste a čo môžete.

Nuž, treba uvádzať ešte iný príklad, aby sme odsúdili francúzsky systém? Ak jeho ničotnosť nie je zrejmá, tak potom nie je zrejmá nič na svete.

Som presvedčený o pravdách, ktoré obhajujem. Ak porovnam všeobecný úpadok morálnych princípov, roztrieštenosť názorov, nestálosť vlád, ktorým chýbajú základy, bezmedznosť potrieb a nedostatok prostriedkov; zdá sa mi, že každá naozajstná filozofia si musí vybrať medzi dvoma hypotézami - buď vytvorí nové náboženstvo, alebo nejakým mimoriadnym spôsobom obnoví kresťanstvo. Inej možnosti niet.

Túto domnienku pohrdavo neodmietne nikto, okrem krátkozrakých ľudí, ktorí neveria v nič iné okrem toho, čo majú pred očami. Kto by v antickom svete predvídaval kresťanstvo? A kto okrem kresťanov by na úsvite kresťanstva predpokladal, aký dosiahne kresťanstvo úspech? Ako môžeme vedieť, že veľká mravná revolúcia sa už nezačala? Plínius vo svojom slávnom liste ukázal, že nemá najmenšie potuchy, na akého obra vyrastie dieťa, ktoré práve zazrel.

Dobová karikatúra revolučného besnenia

Ale aké množstvo myšlienok mi v túto chvíľu prichádza na um a pozdvihuje ma k najvyšším úvahám!

Súčasná generácia je svedkom jedného z najväčších predstavení, aké kedy ľudské oko videlo. Je svedkom boja medzi kresťanstvom a kultom filozofie (filozofizmom). Bojisko je otvorené, dvaja nepriatelia jasny a svet sa prizera.

Ako v Homérovi, aj tu vidíme otca bohov a ľudí držiaceho váhy, na miskách ktorých ležia dve veľké protichodné idey. Čoskoro sa však jazýček váh musí vychýliť. Pre predpojatého človeka, ktorého emócie vládnu rozumu, nemajú udalosti nijaký význam, keď sa má rozhodnúť pre neodvolateľné „za“ alebo „proti“. Takisto aj pozorovanie a argumenty sú mu nanič. Ale pre vás všetkých, pre ľudí dobrej vôle, ktorí popierajú či majú pochybnosti, nech je najväčšou oporou vo vašej váhavosti práve veľká epocha kresťanstva. Kresťanstvo počas osemnástich storočí ovládlo veľkú časť sveta, a predovšetkým tú najosvietenejšiu časť sveta. Kresťanské náboženstvo však nesiahla len do antickej čias, do čias svojho zakladateľa, ale je prepojené aj s iným poriadkom vecí, s prorockým náboženstvom, ktoré mu predchádzalo. Prvé nemôže byť pravdivé bez toho, aby nebolo pravdivé i druhé. Jedno náboženstvo sa honosí tým, čo mu bolo prisľúbené a druhé náboženstvo tým, čo mu bolo zoslané. Teda toto je náboženstvo, ktoré prostredníctvom jasne sledovateľnej nadväznosti siaha až na samý počiatok sveta.

Zrodilo sa v deň, keď sa zrodili všetky dni.

Neexistuje na svete iný príklad takej trvácnosti, akú má kresťanstvo. Nijaká iná inštitúcia na svete sa mu nemôže rovnať. Porovnanie s akýmkoľvek inými nábožen-

stvami je len prekrucovaním pravdy, pretože výrazné znaky kresťanstva vylučujú akékoľvek porovnanie. Nemáme priestor na to, aby sme sa nimi zapodievali detailnejšie, musí nám stačiť slovo samotné. Vari vie niekto ukázať iné náboženstvo založené na zázračných skutočnostiach a vyjavujúce rozumom neobslahateľné dogmy, v ktoré by verila po osemnást storočí veľká časť ľudstva a ktoré by v každom období obhajovali najlepší ľudia danej doby, od Origena až po Pascala, napriek všetkým snahám sieť nepriateľov, ustavične bojujúcich proti nemu, Celsom začínajúc a Condorcetom končiac?

Aká je to krása! Človek smie uvažovať o tejto veľkej inštitúcii, najprirrodzenejšej hypotéze, pri ktorej všetky pravdepodobnosti ukazujú na to, že jej pôvod je božský. Keby bolo kresťanstvo ľudským dielom, nebolo by možné vysvetliť jeho úspech, ak by sme vylúčili zázrak, ktorý by bol jediným možným vysvetlením.

Vraví sa, že všetky národy si zamieňajú med' so zlatom. Nuž dobre, ale nebola vari táto med' vhodná do európskeho džbánku a po osemnást storočí podrobovaná našej chemickej expertíze? Ak už kresťanstvo podstúpilo túto skúšku, nevyšlo z nej vari so cťou? Newton veril vo Vtelenie, no myslím, že Platón trochu veril v zázračné zrodenie Bakcha.

Kresťanstvo bolo kázané nevzdelanými ľuďmi a uverili v neho najvzdelanejší ľudia sveta - to sa nedá pripodobniť nijakej inej skutočnosti na svete.

Kresťanstvo navyše obostojí v akejkoľvek skúške. Hovorí sa, že prenasledovanie je ako vietor, ktorý roznáša a udržuje pri živote plamene fanatizmu. Teda: Dioklecián uprednostnil kresťanstvo, ale z rovnakého princípu ho mal Konštantín uhasiť, ale nestalo sa tak. Kresťanstvo pretrvalo napriek všetkému, prevládlo voju i mier, popravisť i víťazstvá,

dýky i rozkoše, pýchu i pokoru, chudobu i hojnosť, noc stredoveku i deň veľkých storočí Leva X. a Ludovíta XIV. Všemocný imperátor a vládca väčšej časti známeho sveta vyčerpал kedysi celého svojho génia na boj proti nemu. Nezostalo nič, čo by nevyskúšal na oživenie antickej dogmy - a obratne ich prepojil s módnymi platónskymi ideami. Skrývajúc hnev, ktorý ho uchvacoval pod maskou čisto vonkajšej tolerancie, použil proti nepriateľskému náboženstvu zbrane, ktorým žiadna ľudská činnosť nemohla odporovať: nechal ho posmievať, ochudobnil kňazstvo tak, že ním bolo možno opovrhovať, zbavil ho všetkej podpory, akú mu len človek smie preukázať. Hanobenie, intrigy, nepravosť, útlak, posmech, sila a lesť - to všetko bolo zbytočné. Galilejčan zvíťazil nad Júliom filozofom (rímsky cisár Julián Apostata, synovec Konštantína Veľkého, snažiaci sa postaviť štát na pohanských princípoch, pozn. prekl.).

Táto situácia sa opakuje aj dnes za stále príhodnejších podmienok, neštítiac sa už nijakých prostriedkov, ktoré by pomohli rozhodnúť vojnu. Tí, čo sa nepoučili z histórie, musia byť obzvlášť pozorní. Vravíte, že žezlo sa opiera o tiaru - nuž, ale kráľovského žezla už viac niet. Bolo rozbité a jeho črepiny zahodené do blata. Podozrievavo tvrdíte, že vplyv bohatých a mocných kňazov má na svedomí vieru v dogmy. Neverím, že existuje moc, ktorá by prinútila ľudí v niečo veriť, ale nechajme to. Napokon už ani kňazov niet - boli vyhnaní, zavraždení, zneuctení, olúpení o všetko... A tí, čo unikli gilotíne, hranici, bodákom, guľkám, utopeniu alebo deportáciám, dostávajú dnes almužnu, ktorú kedysi oni sami dávali druhým. Obávali ste sa sily zvyku, prevahy authority, ilúzie predstavivosti. To všetko pomínulo. Niet zvykov a niet majstrov, každý si svoju myseľ spravuje sám po svojom. Filozofia rozleptala cement spájajúci ľudí navzájom, už niet morálnych väzieb. Občianske authority, snažiac sa zo všetkých síl zvrhnúť starý systém, dali nepriateľom kresťanstva všetku podporu, ktorou predtým disponovalo kresťanstvo. Ľudská myseľ používa všetky prostriedky na to, aby bojovala proti starému národnému náboženstvu. Za túto snahu zožnete potlesk a ziskate odmenu. Ak ste však proti, dopúšťate sa zločinu. Už sa viac nemusíte obávať potešenia oka, ktoré je vždy najviac klamné, slávnostné sprievody a zbytočné ceremónie viac neovplyvujú na ľudí, ktorým bolo počas uplynulých siedmich rokov všetko na posmech. Kostoly sú zatvorené, alebo otvorené len na hlučné diskusie či bakchanálie bezuzdne rozvášneného davu. Oltáre strhli, po uliciach sa preháňa špinavý dobytok v oblečení cirkevných predstaviteľov, omšové kalichy slúžia na zneuctujúce orgie a na oltáre, ktoré dávna viera obklopila oslnujúcimi anjelmi, boli postavené nahé prostitútky. Filozofizmus si už viac nemôže na nič sťažovať. Všetky vyhladky sú na jeho strane a všetko úsilie je namierené proti jeho rivalovi. Ak zvíťazí, nepovie ako Cezár: Prišiel som, videl som, zvíťazil som - ale ak zvíťazí, bude tliekať a zasadne na prevrátený kríž.

Ale ak kresťanstvo vyviazne z tejto strašnej skúšky ešte čistejšie a ešte hrdinskejšie, ak kresťanský Herkules, silný vo svojej účinnosti, zanechá synov zeme a rozdrví ich silou svojho ramena, patuit Deus. Francúzi! Pripravte miesto pravému kresťanskému Kráľovi, ustanovte ho na dávny trón, zdvihnite znovu jeho prapory, a razte mince s jeho portrétom, keď bude znovu cestovať z jedného kraja zeme na druhý, nesúc do všetkých strán sveta triumfálny nápis:

Kristus velí, Kristus panuje, on je Víťaz!

Z knihy *Considérations sur la France* (1796)

preložila Katarína Džunková

Tomu, kto sa chce priblížiť k čo najvernejšej predstave o ktorejkoľvek historickej osobnosti, bude isto užitočné uvedomiť si aj adekvátne súvislosti, ktorých pozadie pomôže takýto obraz získať. A preto v zmysle takejto metodiky aj vo vzťahu k nášmu historikovi a jubilantovi Antonovi Semešovi ponúka sa nám dômyselne zostavená charakteristika histórie od rímskeho štátnika, filozofa a rečníka Marcusa T. Cicerona, ktorá na podklade piatich hľadísk vystihuje nielen zmysel histórie, ale aj akým veľkým dobrodomím pre ľudstvo môžu byť i jej služobníci - poptiví historici!

Z jeho klasifikácie sa teda dozvedáme, že história je svedkom času (testis temporum), svetlom pravdy (lux veritatis), životom pamäti (vita memoriae), učiteľkou života (magistra vitae) a predzvesťou dávneosti (nuntia vetustatis).

No zdá sa, že o storočie neskôr rímsky historik Publius C. Tacitus sa nepriamo zaslúžil aj o upozornenie na dôležité poslanie histórie i vo vzťahu k samej osobnosti historika. Pochopiteľne, že takúto funkciu by bolo oveľa náročnejšie založiť na podobne ozdobných prívlastkoch, ako to urobil rečník Cicero - a opatrný historik Tacitus ju v takomto zmysle v úmysle vysloviť ani nemal. V podstate ju len zakódoval do povestného zvolania: „Quindecim annos, grande mortalis aevi spatium!“ - Pätnásť rokov - aké vážne to údobie smrteľného veku!

Toto rečnícke zvolanie sa totiž týka cisára Nera alias Domitiana, a ním historik Tacitus mal za úlohu pripomenúť Rímanom ukončenie prvej indície jeho vlády, a to práve v jeho jedinej, a zdá sa, že ani nie úplnej (ktorá sa mala završiť v prvých 60-tich rokoch už nového, kresťanského letopočtu). V takýchto časových úsekoch, ktoré pozostávali z tradičných cyklov pätnásť rokov, sa podľa kalendára starého Ríma dajakou významnou osobnosťou „oznamoval“ čiže „indikoval“ počet zakončených alebo ešte prebiehajúcich rokov vlády rímskych cisárov (čo sa potom neskôr začalo uplatňovať aj pri pontifikátoch pápežov).

Historik Tacitus tu pri cisárovi Nerovi iste nemal dôvod, aby tento počet rokov jeho vlády podoprel aj históriou ako spoločensky odvedenou hodnotou. Skôr to urobil ako povinný protektor (čiže ochranca) času, za čo treba pokladať nielen každého dobrego historika, ale aj každého zodpovedného človeka (keďže všetci sme sa objavili na tejto zemi s poslaním nezakopávať, ale zveľaďovať aj svoju „hrivnu“ času), hoci Tacitus týmto výrokom najmä vzhľadom na povestne nebezpečnú povahu cisára Nera, vo vzťahu k jeho osobe mohol len opatrne naznačiť práve veľký deficit tejto životom povinnej odvážanej hodnoty „smrteľného veku“. Nuž, akoby chcel naznačiť: „memento mori“ (pamätaj na to, že umrieš!).

Preto Tacitus využívať známú lexikálnu homonymitu latinčiny, prídavné meno grandis v tejto stručnej výpovedi nepoužil ani tak vo význame veľký, ako skôr v zmysle jeho homonymného ekvivalentu - vážny, a to v zmysle nepriamej výzvy, že čas by sme si mali vážne ako nielen eticko-ekonomickú, ale i všestranne spoločenskú hodnotu.

No tento v našom texte akoby len náhodne objavený pojem indície nám tu prišiel i vhod, a to najmä z emotívne veľmi aktuálneho dôvodu. S takýmto pojmom sme sa totiž historicky mohli stretnúť už len v závere buly Industriae tuae, nám Slovákom, ba i všetkým ostatným Slovanom osobitne žičlivého pápeža Jána VIII., ktorú vo

forme listu adresoval nášmu slovenskému panovníkovi Svätoplukovi práve v tejto záverečnej formulke: „Data mense iunio indictione XIII“.

V danom prípade išlo teda o mesiac jún a trinásť rok tejto indície roku 880, ktorá sa, žiaľ, zhodou tragických okolností o dva roky aj definitívne ukončila, a to vraždou tohto cirkevne veľmi prezieravého muža, aké sa vtedy dopustili zločinné duchovno-svetvé a rímsko-franské živly v septembri roku 882. Tieto zoskupenia totiž už asi začiatkom 70-tých rokov 9. storočia ovládli Rím (zrejme ešte pred príchodom cyrilo-metodskej byzant-

JUR CHOVAN REHÁK

Anton Semeš osemdesiatpäťročný

Historicko-kazuistické reflexie

skej misie na Veľkú Moravu) a na viac než pol storočia sa do ich osídel dostali aj sami pápeži. Cieľom tejto vraždy Jána VIII. (ako bezprostredne po nej ešte i vrážd ďalších dvoch pápežov Marína I. a Hadriána III.) bola likvidácia Jána VIII. novo erigovaného cyrilo-metodovského arcibiskupstva ako základu tretej, slovensko-slovenskej cirkevnej provincie, ktorá s rímsko-latinskou a grécko-byzantskou mala tvoriť konkrétny základ univerzálnosti vtedajšej cirkvi (podľa i tu platnej zásady: tres faciunt collegium), čo sa im v roku 886 napokon aj podarilo a čoho dôsledky my Slováci môžeme pociťovať až po dnešné časy! A zdá sa, že pápežom Jánom VIII. v administratívnej a korešpondenčnej praxi Ríma napokon zaniklo aj toto klasické označovanie rímskych dátumov.

No aplikácia týchto klasických členení toku času nám sa tu ponúka ešte aj ako pomocné vyjadrenie kompatibility tohto pojmu s rovnako výrazne klasickým profilom osobnosti nášho nielen historicky, ale aj teologicky vzáčne erudovaného historika-medievalistu Antona Semeša, ktorý sa dňom 30. januára 2015 dožíva ešte stále plodne neumenšovaných 85-tich rokov. Veď v živote nášho jubilanta ako in tabula vitae je zaevidovaných až päť takýchto jeho uzavretých životných „indikcií“ a do tej šiestej, čiže životnej nonaginty (teda deväťdesiatky) chýba mu už len 5 rokov! To s pomocou Božou azda aj dosiahne a o čo budeme všetci jeho priatelia prosieť. Lebo bolo by na škodu našej stredovekej cirkevnej histórie, keby tento náš jubilant odišiel „ad Patres“ ešte skôr, než by mohol naplniť dočerpáť svoj nebesami tak hojne a všestranne dotovaný duchovný a mozgový potenciál a podopíňať ešte stále viacero bielych miest tejto histórie, v čom sa tak sľubne osvedčil.

Lenže v tejto súvislosti nemožno nespomenúť, akými kalváriami bolo súdené prejsť tomuto nášmu jubilantovi, ktorý ako saleziánsky chovanec, čo sotva prekročil prah rojčivého dospievania, už bol tvrdo konfrontovaný s infernálne vedenou zlobou náboženského prenasledovania Cirkvi ako štátnou mocou organizovaného objektu ateistického ťaženia proti Bohu. Vtedy málokto vedel, tým menej tento vtedy ešte len začínajúci gymnazista, či aspoň po túžobne skončenej Druhej svetovej vojne „nastúpi mier a pokoj neba“, čoho sa v Krva-

vých sonetoch márne dovoľával náš básnik Hviezdoslav. Lebo už v ohnisku Prvej svetovej vojny sa na Západe splietali siete marxisticko-ateistickej ideológie s primárnym cieľom ovládnutia prírodného bohatstva Ruska, ako zároveň aj likvidácie jeho kresťanského založeného ducha, prinajmenšom to bašty európskeho kresťanstva!

A to zanedlho potom aj nasledovalo a stálo život desiatok miliónov ruských pravoslávnych veriach, zavraždených v povestných „gulagoch“ i na iných nespočetných miestach tejto už akoby vskutku „satanovej krajiny“!

svetovej vojny, čiže doteraz najväčšej svetovej kataklizmy, umele vyvolanej zlobou ľudsko-diabolských síl, pod rúskom svojho výsostného znaku - tmy, a s ním v spriaznenom temne povestnej „Barbarskej noci“ aj v našich končinách začali likvidovať rehole, najúčinnejší predvoj Cirkvi. A tak i zo Slovenska sa postupne vytváral obraz krajiny zapáchajúcej „sírú“, s tisíckami väzensky týraných i zavraždených obetí (a na čo sa už pomaly aj zabúda)!

K takýmto obetiam hneď po zločinnom nočnom prepadnutí reholí, vrátane saleziánov, patril aj mladý saleziánsky adept Anton Semeš, kto-

cieľu. Preto aj v represívnom označovaní reholi sa na prvé miesta

kládli tie, ktoré mali v pláne podchytať mládež, teda saleziáni. No aj tu sa zameriavali na tie najperspektívnejšie osobnosti, preto nie div, že medzi nimi správne vytušili aj Antona Semeša. Preto pri jeho väzenskom stíhaní vtedajšie represívne

sily zla sa neuspokojili len s dovedajším spôsobom jeho znemožňovania, ale ho odtransportovali až hen k východonemeckým hraniciam, a to do pracovného tábora „Barbora“ - s najčastejším tretným označením, a to ako „vatikánskeho agenta“, čiže vekom vtedy iste najmladšieho odborníka takéhoto „agentského remesla“, keď mal ešte len 19 rokov!

Bol to však i jeden z najjednoduchších súdnych obvinení vtedajšieho zvráteného režimu, akoby podľa známeho ruského úslovja, že keď sa Kubovi podarilo straku čosi naučiť hovoriť, potom stále už iba to isté rapotala!

Napokon vtedajší predstaviteľ tohto krajne obľudného ponímania spravodlivosti nezabudli tomuto nášmu umele vytvorenému „delikventovi“ prideliť ešte aj ten záverečný „študijný postgraduál“, a to s dlhoročne určeným pobytom na Jáchymovskej „uránovej univerzite“, od ktorej ho po siedmich rokoch oslobodila prezidentská amnestia.

Ale ani po skončení tohto „postgraduálu“ to ešte stále neboli zaslúžené prázdny. Lebo i tie prvé týždne na slobode možno doslova chápať len ako latinské pomenovanie prázdni, teda kanikuly (čiže psie dni). - A boli to práve dni strávené v libereckých Štátnych lesoch, kde prácu ani v tom najzhovievavejšom zmysle slova nebolo by možné nazvať oddychom, hoci ani zrovnávať ju s prácou v bani! Napokon sa predsa dostal do Bratislavy, kde sa zamestnal v podniku Matador.

Lenže v úvahe na túto tému nebolo možné klasickými prostriedkami vyjadriť veľkosť tragédie tejto A. Semešom nezapríčinenej straty času, o čo sa zaslúžili už citované sily temna. Preto naša snaha obísť túto krajne nespravodlivú, a preto i poburujúcu skutočnosť komunistického väzenia, nespočívala len akoby v pokuse o štylistické ozvláštnenie tejto úvahy, ale najmä v zmysle vecnom, keď sme sa tento nehorázny pojem väzenia snažili aspoň prekryť jeho apstrofované eufemizovanou náhradou, hoc i formou čierneho humoru, čiže jeho označením za „študijný pobyt“.

Lebo práve v tejto súvislosti nám zišli na um slová F. M. Dostojevského, keď ho cársky sudca poslal „na katorgu“, teda do vyhnanstva, že „ani tam nie sú zvery, ale ľudia, a po návrate z vyhnanstva bude o čom písať!“ Lebo sa hovorí, že múdry sa na jednej prechádzke dozvie viac než hlúpy za sto rokov! A toto sa v plnom rozsahu vzťahuje i na nášho jubilanta Antona, ktorý ako udiv vzbudzujúci protector temporis dokázal pozitívne využiť i tie najnegatívnejšie životné okolnosti. - A možnože to bola práve táto skutočnosť, ktorá potom tak prirodzene a produktívne vyústila práve v odbore histórie, pre ktorú navyše všetkého dostal akoby do vienka i vskutku mimoriadne dispozície.

Preto ťažko vyjsť z údivu, ako bolo možné stihnúť po tých krajne nehostinných podmienkach a po strate toho pre štúdium najvhodnejšieho času prísť ešte aj k takému kvantu všeobecne historických, jazykovedných, filozofických, teologických či iných životných poznatkov, v čom prevyšil i tých, čo sa mali možnosť nehatene venovať iba jednej z tu citovaných vedeckých disciplín. A nemáme na mysl len tieto spoločenskovedné, ale i praktické otázky bežného života.

Lenže ako vždy takéto všeobecné útoky proti Bohu sa osvedčene aplikujú práve proti jednotlivcom, ktorých pôsobnosť by predstavovala tú najväčšiu prekážku na ceste k tomuto

Pravdaže, pre rehoľný štýl života marxistický režim znemožnil mu na to potrebné podmienky, ale ani táto skutočnosť ho nevybočila z konceptu kresťanský hlboko založenej osobnosti. Založil si vzornú rodinu s manželkou a štyrmi synmi, pre ktorú v Petržalke postavil rodinný dom a získal i vhodné zamestnanie vo Výskumnom a vývojovom ústave prefabrikátov v Bratislave, kde odpracoval 19 rokov. Všetko teda ako vskutku pravý „projektora času“ dokázal využiť, a čo je pozoruhodné, i v smere svojho v podstate duchovne nezmeneného poslania.

Dvadsať rokov pred odchodom na dôchodok totiž viedol katolícky samizdat (do roku 1990), prehlboval svoje znalosti z filozofie a teológie, dopĺňujúc ich aj štúdiom liturgických otázok, a to zároveň východnej i západnej cirkevnej orientácie. Preto neprekvapujú ani jeho znalosti týchto liturgických jazykov - staroslovenčiny a latinčiny (a pričom rovnako treba vyzdvihnúť i jeho zmysel pre čistotu slovenčiny). Ale najmä, čo sa týka staroslovenčiny, nás náhodne prekvapila taká jeho minuciózna znalosť morfológie tohto jazyka, ako je zvláštny typ minulého času aorist, bez znalosti ktorého používateľ tohto jazyka nemá šancu obsah liturgického textu správne pochopiť a čo študentom slavistiky robí nemalú ťažkosť.

Preto súhlasne so zmyslom novo získaného rodinného priezviska Szemes, čo znamená odvážny (resp. bystrý), ako domáci baróni kedysi ohodnotili účasť jeho predkov v boji proti Turkom, aj uňho sa potvrdila známa latinská zásada: nomen est omen, keď sa odvážil zvrátiť, „čo nám časy nakydali“, ako sa to spieva i v známej slovenskej národnej piesni! A tak do maximálne možnej miery predsa dosiahol, čo sa mu marxistický záškodníctvo päťdesiatych rokov usilovalo prekaziť, a to bola jeho cesta k presbyterátu, keď iste aj svojou bystrosťou dospel napokon i k pôvodne zamýšľanej ordinácii, ktorú získal v čase „semešovsky“ rovnako odvážnej Katakombálnej cirkvi.

Preto možno oprávnenne povedať, že Antona S e m e š a možno označiť za v súčasnosti najerudovanejšieho a najrozhladenejšieho slovenského historika-medievalistu, najmä čo sa týka cirkevnej histórie, lebo jeho výskumom sa zapláta nielen veľká diera v poznání dejín cirkvi gréckokatolíckeho obradu na Slovensku, ale aj čo sa týka nového pohľadu na naše cirkevné dejiny. Veď z koncepcie našich cirkevných dejín (a dejín vôbec) nepochopiteľne vypadla celá dôležitá etapa ariána, a to sa týka piatich storočí (4.-8.) n. l., z čoho vyplýva oprávnené konštatovanie, že z našich súčasných historikov A. S e m e š a má vari najväčšie právo nazývať sa medievalistom.

Lebo týmto pádom sa z nášho historického povedomia úplne vytratilo poznanie zástoja benediktín-ských mníchov glagolášov- glagolítov, najmä v ich protiaríanskej obrane doktrínálnych zásad európskeho, ale najmä slovanského kresťanstva, ktoré predstavovala Dácia a tzv. Illyrikum (Balkán), ale i celá Panónia a tzv. Naddunajské kraje. Semesovým pričinením sa nám teda sprítomnil aj dôležitý podiel glagolášov v prvotnej christianizácii Slovákov (Slovenov). Ba existuje logický predpoklad, že i prvým prekladom Svätého písma našim solúnskym bratom poslúžili zrejme už existujúce niektoré preklady týchto slovanských benediktínových rehoľníkov, ktoré im slúžili ako nevyhnutné pastoračné pomôcky. Preto sem možno zaradiť aj text slovenskej modlitby z prvej polovice 9. st., zapísanej latinčkou na 20. liste omšovej knihy, známej ako Kyjevské listy,

ktorá sa s veľkou pravdepodobnosťou používala pri bohoslužbách v Pribinovom kostole v Nitre, ako vtedy jedinom kresťanskom chráme v strednej Európe.

Ale pripomienka záslužnosti Antona S e m e š a v tomto ohľade by nebola úplná, keby sme sa aspoň konspektuálne nedotkli aj jeho najnovšie zverejneného diela - Nie sme tu odvčera. Lebo možno povedať, že tu ide o grandiózny súbor záznamov so vzťahom k nášmu spoločenskému bytiu, vrátane našich slovenských duchovných dejín. Autor sa tu osvedčil ako univerzálny glosátor myslenia a diania, týkajúceho sa i formácie nášho najvyššieho spoločenského povedomia, a to už od prvého storočia nášho kresťanského letopočtu, vrátane i tzv. prehistórie nášho spoločenského bytia, zatiaľ, pravda, len po šestnástom storočí.

Ale pretože sme presvedčení, že pre autora aj ostatné storočia sú z hľadiska nášho spoločenského bytia rovnako dôležité, dovŕši toto svoje dielo ešte aj tými zostávajúcimi štyrmi, resp. piatimi storočiami.

Autorovi zrejme učarovalo prvé storočie, lebo ním sa veľmi preukazne potvrdila skutočnosť našej národnej dávnovekosti. Lebo autor si je vedomý, že i 21. storočie nám odhaľuje nový horizont našej histórie, keď i zahraniční odborníci nám podľa A. S e m e š a prichádzajú na pomoc s tvrdením, že naši predkovia sa objavili v priestore stredného Podunajska na konci staršej Doby kamennej, čo predstavuje 10 tisíc rokov našej prítomnosti v tomto priestore. Ide najmä o terajšie Zadunajsko, ktoré Rímnia obsadili po porážke Avarov a toto územie si zaznačili ako Panóniu so slovanským osídlením. Z neho sa sformovali aj dve samostatné, rodovo blízke kniežatstvá, ktoré svoje mená dostali podľa nimi pretekajúcich riek - Moravy a Nitavy.

A Rímnia tu v roku 30 n. l. na tieto územia za panovníka dosadili knieža Vannia, ktorý tu vládol do roku 50, keď už v tom čase v Ríme bol usadený apoštol Peter a on za vlády tohto panovníka Vannia vyslal k našim predkom dvoch misionárov, čo ovládali našu reč. A práve na toto obdobie sa viaže i prvá evanjelizácia medzi našimi predkami, ktorá sa v latinských záznamoch uvádza ako „evanjelizácia za panovníka Vannia“ (praedicasse sub rege Vannio).

A. S e m e š a sa tu opiera o výskum prof. Štefana Š m á l i k a, kňaza Spišskej diecézy, ktorý ako absolvent gymnázia v Dijone, dobre ovládajúci francúzštinu, čerpal svoje poznatky zo zahraničnej literatúry. On objavil aj mená spomenutých dvoch misionárov tejto prvej evanjelizácie - S y r u s a J u v e n c i a.

Do druhej evanjelizácie A. S e m e š a zaraďuje popri doteraz spomínaných misiách (z Írska, Škótska, terajšieho Nemecka a z talianskej Akvileje) i glagolášov ako misiu najvýznamnejšiu. Pochopiteľne, završujúcou evanjelizáciu našich predkov bola misia cyrilo-metodská.

Táto S e m e š o v a publikácia sa popri týchto a takýchto závažných údajoch číta ako literatúra faktu a predstavuje encyklopedicky úžasnú zbierku pestrých údajov, ktoré by podľa našej myšlienky bolo možné využiť aj ako sylaby ročníkových, diplomových alebo i dizertačných prác.

Máme teda do činenia s mimoriadne náročným obsahom publikácie, čo by aj autora na jej záver oprávňovalo parafrázovať známe Lucretiovo elegické distichon: „S nevyhnutne ťažkou som prácou dal sa do cesty, ešte nikto v ktorú svojou nevkročil nohou!“

Kresťanská viera

Nad knihou Josepha Ratzingera - Benedikta XVI. Úvod do kresťanstva

Joseph Ratzinger - Benedikt XVI.: Úvod do kresťanstva Dobrá kniha, Trnava 2007, preložil František Rábek

Vraciam sa k tejto knihe už nejaký čas, pretože je inšpiratívna a podnecuje k úvahám. Je to kniha o podstate a charaktere viery. Ako napovedá podtitul (Prednášky o Apoštolskom vyznaní viery), hlavnú obsahovú líniu diela tvoria filozofické a teologické úvahy o kresťanskom Kréde. Autor pritom registruje pozíciu dnešného človeka - konštatujúc, že Boh bol vynechaný z praktického života; náboženstvá sú relativizované, čo vedie k synkretizmu. Špecifikom súčasnosti je odmietanie tradície. V predslove k prvému vydaniu čítame (s. 21): „Otázka, čo je vlastne obsahom a zmyslom kresťanskej viery, je dnes obklopená takou hmlou a neistotou, ako nebola azda nikdy predtým v dejinách.“

V knihe však nachádzame tvrdenie, že veriť v kresťanského Boha nikdy nebolo ľahké, bolo to vždy „čosi vzrušujúce, takmer nemožné“ (s. 35). Aj v stredoveku, keď boli fakticky všetci veriaci - „bol veľký zástup tých, čo sa len viezli, a pomerne malý počet tých, čo naozaj vstúpili do vnútorného pohybu viery“ (s. 35). Podľa Ratzingera je viera, uprostred ľudskej malosti, odvážnym skokom do nekonečna, a zjavne nie každý sa naň odhodlá. Ateizmus iba zdanlivo skoncoval s témou Boha (mnohí ateisti majú neustálu potrebu Boha popierať, alebo proti nemu bojovať). Každý človek totiž musí nejakým spôsobom veriť, musí zaujať (opakovane zaujímať) postoj, musí mať nejaký svetonázor. V živote každého jedinca, čiže zakaždým nanovo, musí dôjsť (viac či menej vedome a cielene) k rozhodnutiu v otázke zmyslu a nasmerovania života. V prípade kresťanstva je to, ako píše autor, rozhodnutie sa proti zvyku a v prospech pravdy. Technicko-prírodovedeckým myslením a skúmaním neprenikneme k chápaniu sveta a bytia. Chápanie v ontologickom zmysle vyrastá z viery.

Veriť v Boha znamená prijať zásadné rozhodnutie, prijať ako skutočné aj to, čo nie je viditeľné a hmatateľné. Viera je pridržanie sa Boha, čím človek získava pevný základ pre svoj život. Ratzinger píše, že (pravý) zmysel života sa nedá vytvoriť, možno ho iba prijať - a kresťanstvo je cesta k jeho prijatiu. K pravde bytia sa dostávame postupne, objasňuje sa nám počas cesty. Kresťanské vyznanie viery teda nie je jednorazovým aktom, ale „procesom rozhodovania, prijímania, očisťovania a premeny“ (s. 117).

Joseph Ratzinger - Benedikt XVI. opakovane hovorí o rozumnosti kresťanskej viery. Kresťanstvo veriť, že svet pochádza z Rozumu, kresťanstvo záleží na pravde, aj preto sa už v časoch prvotnej Cirkvi rozhodlo pre boha filozofov proti bohu náboženstiev; tzn. dalo prednosť pravde (Bytiu) pred zvykom a mýtom. Na základe toho možno povedať, že zjednotenie Boha viery a boha filozofov, spojenie viery a rozumu je základným predpokladom kresťanskej viery. Treba však zároveň zdôrazniť, že Boh v kresťanskom ponímaní je Boh ľudí, Boh sklňajúci sa k človeku - ako to pekne vystihuje výrok prevzatý z Hölderlina: Nebyť ohraničený najväčším, dať sa ohraničiť najmenším, to je božské. Boh nie je len „večnou geometriou vesmíru“, ale aj „stvoriteľskou láskou“ (s. 111), nie je len Princípom, ale

aj Osobou. V súhrne: kresťanský obraz Boha vyjadruje paradoxnú jednotu Boha viery a boha filozofov.

V kapitole o viere v trojediného Boha autor trochu odbočil od hlavnej témy, aby osvetlil problematiku poznania a chápania, a to nielen trojičnej viery, ale sveta a života všeobecne.

Ako píše, naše schopnosti a možnosti sú obmedzené. Celú pravdu nevidíme pre ohraničenosť nášho zorného uhla. „Niet čistého pozorovateľa. Niet čistej objektivity“ (s. 137). Čo to znamená? Musíme uznať, že výsledok nášho skúmania, hľadania či poznávania závisí do značnej miery od stanoviska pozorovateľa. Novšie výskumy a objavy prírodných vied, osobitne v oblasti kvantovej fyziky, potvrdzujú dôležitosť postoja a spôsobu vnorenia sa do procesu poznávania. Niektorí popularizátori vedy dokonca píšu o anticipovaní výsledku experimentu vôľou experimentátora. Teda ani v hmotnom svete nie je všetko také jednoznačné, ako sa to javilo ešte nedávno mnohým materialistom. Ratzinger o tom píše takto (s. 137): „Dnes vieme, že pri fyzikálnom experimente vstupuje i sám pozorovateľ do experimentu a iba tak sa môže dostať k fyzikálnej skúsenosti. To znamená, že ani v samotnej fyzike niet čistej objektivity, že aj tu je výsledok experimentu, odpoveď prírody závislá od otázky, akú sme položili. V odpovedi je vždy prítomné niečo z otázky a zo samotného pýtajúceho sa, odpoveď odzrkadľuje nielen prírodu v jej vlastnom bytí, v jej čistej objektivite, ale odráža aj niečo z človeka, z nás samých, niečo z ľudského subjektu.“

Myslím, že tieto zaujímavé postrehy odkrývajú falošnosť takzvanej prísnej vedeckosti, nestranej a odosobnenej. Každý človek, či už fyzik, lekár, historik alebo umelec, díva sa na svet a na objekt svojho záujmu z istého stanoviska, ovplyvnený svojím svetonázorom i ohraničenosťou schopností a možností. Ak teda niekto tvrdí, že berie do úvahy len holé fakty a nič viac, zavadza, mylí sa alebo klame. Áno, v súvislosti s tým vyvstávajú vážne otázky: Nemajú pravdu skeptici, ktorí pochybujú o platnosti akýchkoľvek objektívnych noriem? Jestvuje absolútna pravda?

Zdravý rozum nám hovorí, že z obmedzenosti a nedostatočnosti nášho poznania ešte nevyplýva neexistencia objektívnej skutočnosti. Bez objektívnej pravdy o svete by nebol ani samotný svet. Zrejme existuje (prinajmenšom môže existovať) aj to, čo nepoznáme, o čom nevieme, čo nám je neprístupné, čo nás presahuje. Prítom však naše poznávacie a rozumové schopnosti, ako aj naša ľudská prirodzenosť, sú dostatočné na poznanie toho, čo je nevyhnutné na dobrý, kvalitný, no hlavne zmysluplný život.

Nadalej však zostáva otázka, ako možno rozpoznať pravdu a lož, správnu a nesprávnu cestu. Ako už bolo povedané, v každej odpovedi je niečo z otázky. Na otázku záleží! Nielen preto, že „iba ten, kto sa pýta, dostane odpoveď“ (s. 137), ale tiež preto, že iba na správne položenú otázku možno správne odpovedať. Človek má právo i povinnosť pýtať sa. Ak si kladie ontologické otázky, otázky o zmysle života, jeho odpoveď nikdy nebude úplná. Ne-nájdeme kľúč ku všetkému. Prítom však nie je odpoveď ako odpoveď. V mravnom (duchovnom) zmysle si vždy volíme dobro alebo zlo. Správnosť alebo nesprávnosť odpovede, hoci neúplnej, je daná tým, čo hľadáme, kde máme srdce, a teda ako a na čo sa pýtame, po čom túžime. Záleží aj na tom, aké me-

radlo si zvolíme; človek samotný nemôže byť mierou všetkého.

Ide o zvláštny paradox života. Na to, aby sme niečo, respektíve niekoho hlbšie spoznali, potrebujeme nie chladný odstup, úplnú nestrannosť a odosobnenosť (čo ani nie je celkom možné), ale potrebujeme záujem, vnorenie sa, dobrú vôľu, rozhodnutie, čiže musíme takpovediac vstúpiť do hry, zúčastniť sa (to nás nezabavuje povinnosť myslieť a konať rozvážne)... A čím vyššie stojí predmet nášho záujmu, tým menej je možný úplný odstup. Joseph Ratzinger - Benedikt XVI. píše (s. 137): „Kdekoľvek sa hovorí o objektívnej a celkom nezaangažovanej odpovedi ako výpovedi, ktorá sa napokon povznáša nad predpojatosť zbožných a objasňuje veci čisto vedecky, tam treba povedať, že v tomto prípade hovoriaci podľaohol sebaklamu. Takýto druh objektivity je človeku jednoducho nedostupný. Človek sa nemôže pýtať a nemôže jestvovať ako číry pozorovateľ. Kto sa pokúsi byť iba čírym pozorovateľom, ten nič nezistí. Aj skutočnosť „Boh“ môže uzrieť iba ten, kto vstúpi do experimentu s Bohom, do experimentu, ktorý nazývame viera. Človek niečo skúsi, iba ak do toho vstúpi; iba tým, že sa zúčastňuje na experimente, sa vôbec pýta a iba ten, kto sa pýta, dostane odpoveď.“

Realita sveta sa odráža aj v živote Cirkvi. Autor tomu venuje osobitnú pozornosť. Cirkev prostredníctvom svojich členov po stáročia vstupuje do „experimentu viery“, hlása to, čo má overené, zažité, vyskúšané i pretrpené; nehovoriac o Zjavení, z ktorého čerpá a o ktoré sa opiera. Žijeme v dobe mnohých ponúk, rozličné učenia a návody na život sa nám ponúkajú ako tovar na tržnici. Môže to v nás vyvolávať pochybnosti aj bezradnosť. Ako sa zachovať? Joseph Ratzinger poznamenáva (s. 159): „Hádám by sme mali predsa len viac dôverovať stáročia pretrvávajúcej prítomnosti viery...“ Áno, kresťanská viera je odskúšaná, jej spoľahlivosť je doložená svedectvom a životom miliónov ľudí (našich predkov), ktorí úprimne a verne nasledovali Krista. Nebolo by múdre zanechať poklad viery v minulosti, bolo by našou tragédiou vieru stratiť.

Človek sa musí z udalostí svojho života učiť stále nanovo chápať vieru, ale v tomto procese nesmie byť odstránená jednota chápaného. Ako čítame (s. 214): „Náš vzťah k Bohu nemôže spočívať na našej vlastnej predstave, na špekulatívnom poznaní, ale vyžaduje si pozitívitu toho, čo stojí oproti nám, čo k nám prichádza ako niečo pozitívne, čo možno prijať.“ Prítom iba láska môže pochopiť takpovediac bláznovstvo obety, dávania a rozdávanie sa. V kresťanskom chápaní sa viera, láska a nádej navzájom podmieňujú a vyžadujú - možno tu hovoriť o jednote služby a bytia.

Kresťanský život, to nie je sled náhod či súhra okolností, ani podliehanie telesnej prirodzenosti, ale práve opak konanie proti tejto prirodzenosti, cesta nahor, ktorá si, na rozdiel od cesty po prúde, vyžaduje úsilie (s. 270): „Kresťanom sa možno stať nie narodením, ale iba znovuzrodením.“ Joseph Ratzinger - Benedikt XVI. uzatvára (s. 290): „Kresťan veriť v Krista, a preto veriť v budúcnosť sveta, nielen svoju budúcnosť.“ Kresťana drží a nesie nádej vo vykúpenie; to je nádej, pre ktorú „sa i dnes oplatí byť kresťanom“.

Po takmer polstoročnom pôsobení politických a mocenských síl, pôsobiacich jednoznačne v protináboženskom a protikatolíckom duchu, sa dnes stretáme s ľuďmi, odchovanými školstvom reálneho socializmu, čo nevedia kto je to Andrej Radlinský a čo znamenalo jeho celožitvotné úsilie a dielo pre záchranu národa v najťažšom období odnáradoňovania.

Nie náhodou Milan Kundera vo svojej knihe vydané v Kanade (Kniha smíchu a zapomnéní. Toronto: Sixty Eight Publishers, Corp. 1981, s. 169) píše pamätne slová príznačné pre novú dobu: „Národy sa likvidujú tak, že sa im najskôr vezme pamäť. Zničia sa im ich knihy, ich vzdelanost', ich história. A niekto iný im napíše iné knihy, dá im inú vzdelanosť a vymyslí im inú históriu. Národ potom začne postupne zabúdať na to, čím je a čím bol.“ Na inom mieste v tej istej knihe poznamenáva: „Boj človeka proti moci je zápasom pamäti proti nepamätaniu.“ Trochu to tak pripomína Orwellove Ministerstvo pravdy, ktoré sa zaoberá „úpravou“ historických dokumentov z knihy „1984“ (Bratislava: Petit Press, 2005; Slovart, 2009).

Preto ešte aj dnes, po štvrtstoročí od pádu komunizmu, je veľmi dôležité každým kultúrnym podujatím, akým bola aj konferencia o živote a diele A. Radlinského dňa 27. novembra toho roku v Nitre, pripomínať osobnosti národných dejín 19. storočia, ktorých dielo a pôsobenie boli úmyselne zamlčovane a obchádzané. A pritom to boli osobnosti duchovného života, ako na strane katolíkov, tak aj na strane evanjelikov, ktoré viedli národ a pracovali preň celým svojím životným zápalom. Len touto formou sa dnes dá pôsobiť na obnovenie historickej continuity v spoločenskom vedomí nášho národa najmä vo vzťahu k nastupujúcim generáciám.

Na strane väčšinovej katolíckej konfesie je to osobnosť Andreja Radlinského, ktorá prečnieva o hlavu svojich súčasníkov. Prečo? Nuž preto, že bol jasnozrivý a dovidel ďalej do budúcnosti, než jeho súčasníci. Predurčovali ho k tomu aj jeho vynikajúce osobné vlastnosti. V širokom spektre spoločenského pôsobenia, v ktorom vystupoval nielen ako katolícky kňaz, ale aj ako jazykovedec, náboženský spisovateľ, organizátor národného života či vydavateľ, svojím osobným zánietením a pôsobením silou svojej osobnosti vytváral okolo seba spoločenstvo rovnako nadšených národných pracovníkov. Narodil sa 8. júla 1817 v Dolnom Kubíne. Po svojej matke Alžbete, rod. Bernolákovej sa viaže na osobnosť Antona Bernoláka, ktorý urobil historický krok v dejinách nášho národa a oddelil jazyk Slovákov nielen od maďarčiny, ale aj od češtiny a tak položil cez vlastný spisovný jazyk základ rozvoja autentickej národnej kultúry a písomníctva.

Po stredoškolských štúdiách študoval filozofiu v Oláhovom seminári v Trnave. Je odchovancom Pázmanea vo Viedni, kde vyštudoval teológiu, doktorát filozofie získal na univerzite v Pešti v roku 1841 a v tomto roku prijal aj kňazské svätenie. Po kaplánskom pôsobení od roku 1861 (pôsobil aj v Zlatých Moravciach pri Nitre a v Banskej Štiavnici) účinkoval ako farár až do konca života v Kútoch, kde zomrel 26. apríla 1879 ako 62-ročný a kde jeho pomník pri kostole stále pripomína jeho život a dielo.

Jeho činnosť počas pomerne krátkeho života bola taká mnohostranná, že jediné kultúrne podujatie k jeho nadchádzajúcemu dvestoročnému jubileu by bolo naozaj málo, aby postihlo všetky stránky jeho mnohostrannej činnosti. Ved' len povážme, že jeho redaktorská a vydavateľská činnosť zahŕňa: vydanie 30-zväzkového výberu kázni - Poklady kazateľského rečníctva (1848-1849); tlačou vydal aj vlastné kázne (1852); známe a obľú-

bené aj v zahraničí boli jeho Nábožné výlevy (1850) a Všeobecná zbierka cirkevných katolíckych pesničiek slovenských - predchodca Jednotného katolíckeho spevníka (1874). Ako redaktor Katolíckych novín a časopisu Cyrill a Method (s prílohou Priateľ školy a literatúry, neskôr ju nahradil Slovesnosťou) rozvíjal literárnu činnosť v zameraní na mládež a školstvo. Uvedomoval si význam slovenských učebníc a preto už v Tatríne prijal ponuku vydávať slovenské učebnice. V roku 1871 vydal učebnicu Školník, obsahujúcu

Radlinského (Hanakovič, Štefan: Dr. Andrej Radlinský - kútsky farár. Kúty: Obecný úrad, 2006, 159 s.), ktorý zčasti nahrádza dnes už nedostupný Štellerov podrobný životopis z r. 1934 (Šteller, Ferdinand: Andrej Radlinský. I.-II. Trnava: SSV, 1934, 526 s.), ako aj Hlaváčov životopis z r. 1994 (Hlaváč, Albert: Andrej Radlinský. Trnava: SSV, 1994).

Bez toho, aby sme vyratúvali vystúpenia celej desiatky prednášateľov, ktorí z rôznych aspektov hodnotili s odstupom času výsledky jeho mnohostrannej organizačnej a literárnej

Trvácne dielo Andreja Radlinského

hviezdovedu, zemepis, silozpyt (fyzika), zemeznalstvo, prírodopis, domáce a poľné hospodárstvo, ovocinárstvo, včelárstvo, hodvábnictvo a náuku o právach a povinnostiach občianskych pre katolícke elementárne školy. Učebnica má 316 strán a 12 strán obrázkov. Záujem o rozvoj slovenského školstva Radlinský potvrdil i vydávaním časopisu Slovenský národný učiteľ. A to nehovoríme o jeho spolkovéj a organizátorskej práci!

Preto Bernolákova spoločnosť v Nitre s dvojročným predstihom usporiadala stretnutie, aby na ňom predniesli svoje príspevky najväčší súčasní znalci Radlinského života a diela. Hádám najviac zaujal príspevok Dr. Štefana Hanakoviča, autora životopisu A.

činnosti, môžeme zvýrazniť to, čím vošiel natrivalo do národných dejín. To podstatné v jeho úsilí sa vyhranilo do dvoch smerov, ktoré boli v 19. storočí pre slovenské etnikum rozhodujúce, a to: po prvé - otázka jazykovej a národnej kultúrnej jednoty, a po druhé - otázka prežitia slovenského etnika a zachovania continuity národného uvedomenia pospolitého ľudu, pretože inteligencia sa odnáradoňovacej polike v zalitavskej časti dualistického súštitia dost' rýchlo odnáradoňovala. Jedine roľníctvo bolo relatívne najslobodnejšie, nezávislé, nepodliehajúce tlaku štátu a cudzieho zamestnávateľa.

Najskôr stručne k jazykovej otázke. Prečo Anton Bernolák ako Oravec, a teda

stredoslovák, si zvolil za základ spisovnej slovenčiny práve kultúrnu západoslovenčinu? Je na to odpoveď a vyslovil ju už v r. 1937 v Slovenských pohľadoch Pavol Florek vychádzajúc zo skutočnosti, že v trnavskom univerzitnom prostredí a vtedajšom intelektuálnom centre Uhorska sa používala kultúrna západoslovenčina. Univerzita vznikla a pôsobila v slovenskom prostredí. Popri univerzálnom jazyku vzdelancov - latinčine sa kultúrna západoslovenčina stávala jazykom slovenských univerzitných vzdelancov, pretože sa obohacovala a bola schopná odrážať aktuálny stupeň vedeckého poznania, ako aj teologického a vedeckého myslenia svojej doby. Význam tohoto akademického prostredia spočíval v implementácii slovenského jazyka do intelektuálneho prúdu univerzity a v spätnom vplyve tohto prostredia na pojmoslovné, lexikálne bohatstvo slovenčiny. Teda Oravec a stredoslovák s krásnym oravským stredoslovenským nárečím - A. Bernolák vo svojej dobe ani nemohol ináč konať, iba kodifikovať spisovný jazyk na tomto základe. Literárne dielo Jána Hollého a ľudovýchovné dielo J. Fándlyho a ďalších bernolákovcov overilo životaschopnosť tohto spisovného jazyka a zaradilo Slovákov do rodiny európskych kultúrnych národov. Ale počas troch generácií bernolákovcov sa ukázali aj obmedzenia tohto jazyka a bolo potrebné ho reformovať, čoho sa ujali štúrovci. Vznikli dva spisovné jazyky, pretože katolíci aj po vystúpení L. Štúra naďalej používali Bernolákovu jazykovú formu.

Veľkosť Andreja Radlinského bola v tom, že sa vzdal všetkých experimentov i Kollárovej staroslovenčiny a pridal sa k štúrovskému prúdu, uvedomujúc si, že jazykové triedenie je pre malý národ nesprávnou cestou. Našiel spoločnú reč s M. M. Hodžom a podarilo sa im s celým radom ďalších spolupracovníkov, najmä s Martinom Hattalom položiť základ jednotnému spisovnému jazyku - tzv. opravenej slovenčine na gramatických základoch, ktoré vypracoval M. Hattala. Po založení SSV, bola to práve táto katolícka inštitúcia, ktorá sa podstatným spôsobom podieľala na rozšírení medzi pospolitý ľud novo kodifikovanej opravenej slovenčiny, ktorá popri zmene nárečového základu rešpektovala aj pripomienky bernolákovcov, ako aj etymologický princíp, presadzovaný M. M. Hodžom.

K druhému problému: Ešte výraznejšie sa prejavila Radlinského prezieravosť v otázke záchranu národného ducha a uvedomenia si nebezpečenstva, ktoré vyplynulo z rakúsko-maďarského vyrovnania v r. 1867. Už v nasledujúcom roku v decembri 1868 uhorský parlament schválil národnostný zákon, ktorý potvrdzoval existenciu uhorského (maďarského) národa a formálne udeľoval národné práva aj Nemaďarom, v praxi sa však nedodržiaval a bol nástupom do likvidácie nemaďarských národov:

1. Maďarčina sa stala štátnym jazykom a Slováci v Uhorsku formálne prestali byť národom, ale stali sa iba etnickou skupinou a súčasťou uhorského, teda maďarského národa.

2. Boli zrušené tri slovenské gymnáziá (Martin, Revúca, Kláštor pod Znievom) ako aj Matica slovenská (1861-1875). Na Slovensku tak do roku 1918 prestali existovať slovenské stredné školy a do ľudových (základných) škôl sa zaviedla povinne maďarčina.

3. Privilegované vrstvy (zemanovia) sa len výnimočne hlásili k slovenskému pôvodu, mnohí si pomadařovali mená a pridávali sa k maďarským politickým kruhom - stávali sa z nich tzv. maďaróni (pomadařenci). Väčšie mestá na Slovensku sa tiež pomadařovali. Slovenskými zostávali len mestečká a vidieky, no aj tam úrady, školy a fary obsadzovali Maďari alebo maďaróni.

Ťažké ekonomické podmienky v Uhorsku nútili mnohých Slovákov emigrovať do zámoria (najmä do USA a Kanady). Slováci začali spolupracovať s ostatnými národmi Rakúsko-Uhorska, najmä s Čechmi, aby si udržali svoju národnú existenciu.

Za tejto situácie A. Radlinský pochopil nutnosť aktivizovať slovenský vidiek, prevažne katolícky, a využiť na to ešte stále silnú skupinu národne uvedomelých katolíckych kňazov. Ako by predvídali, i keď sa toho nedožil, že takýto národnostný a sociálny útlak vo vtedajšej Európe sa nemôže natrvalo zakonzervovať, pretože odporuje svetovému integračnému trendu, vyplývajúcemu z technologického a informačného rozvoja na svete, ktorý je silnejší a nezastaviteľný. Podrobne sa týmito otázkami zaoberali vo svojich vystúpeniach ďalší prednášatelia.

Po zatvorení Matice slovenskej bol to práve Spolok Sv. Vojtecha ako jediná, síce nábožensky orientovaná, ale výsostne národná spolková organizácia, ktorá zvidla nerovný boj s najväčším tlakom surovej odnárodňovacej maďarizačnej politiky do r. 1918. V tejto súvislosti treba sa pozastaviť nad postavením oboch týchto inštitúcií v druhej polovici 19. a v 20. storočí. Pokým sa o SSV takmer nehovorí, MS je predmetom pozornosti v spoločnosti stále. Jedným je na prekážku, iný z nej robia mýtus v národných dejinách. Ale pravda je veľmi prostá: MS po vyše desaťročí od založenia bola zatvorená, skôr než naplno rozvinula svoju činnosť a obnovená bola po rozpade Rakúsko-Uhorska a vzniku prvej ČSR. Maticu vlastne v tomto období suploval SSV. Aj po obnovení MS, nebyť jej správcu Jozefa Škultétyho, mohli ju ovládnuť čechoslováci, ako je nám dobre známe z jazykovej otázky a prípadu Tvrdého pravidiel slovenského pravopisu. Až príchodom Jozefa Cí-

gera Hronského do MS stala sa aj v ťažkých vojnových rokoch inštitúciou plniacou svoje kultúrne postavenie.

SSV na rozhraní storočí nevydával iba náboženskú literatúru a modlitebné knižky. Vydával, a to v masovom meradle, napr. učebnice a spevníky slovenských národných piesní pre školy. Vydával Katolícke noviny a kalendáre (Pútnik svätovojeťský), s pestrým aktuálnym obsahovým zameraním z rôznych oblastí života, čo plnili funkciu ľudovej akadémie pre pospolitý ľud. Táto literatúra vychádzala aj na dnešné pomery v neuveriteľne vysokých nákladoch. Len do roku 1919 vydal Spolok Sv. Vojtecha viac ako tri a pol milióna kníh, ktoré slovenskému pospolitému ľudu poskytovali slovenské slovo i národné sebavedomie, ktorého sa mu nedostávalo ani v škole, ani na úradných miestach. V období najväčšieho národného útlaku v rokoch 1904-1906 vydal spolok 211 tisíc exemplárov učebníc, modlitebných knižiek, spevníkov, kníh pre deti. Keď bola slovenčina vytlačaná zo škôl, deti sa zdokonaľovali v rodnom jazyku zo slovenských spolkových učebníc doma. Treba nám pripomenúť aj to, k čomu sa dnešné spoločenskovedné pracoviská nehlásia a nepripomínajú: popri svojom základnom náboženskom a kultúrnom poslaní, v SSV sa kladli základy niektorých spoločenských disciplín, predovšetkým historiografie.

K tejto práci boli predurčené také osobnosti, ako sám zakladateľ A. Radlinský, ďalej Michal Chrástek, František V. Sasinek a rad ďalších, žijúcich na prelome 19. a 20. storočia.

Príkladom toho, že mnohí zo zakladateľov SSV pociťovali potrebu rozvíjania slovenskej historiografie a literárnej histórie a pre túto činnosť mali aj odborné predpoklady, je „zborník literárnych prác“, ako ho nazval

editor František Richard Osvald, ktorý pod názvom *Tovaryšstvo* ho vydal k storočnici Slovenského učeného tovarišstva. Prvý diel vyšiel tlačou Karola Salvu v Ružomberku r. 1893 a sú v ňom odborné práce Jozefa Kohúta, Fr. V. Sasinka, Michala Chrásteka, Jozefa Kompánka, Andreja Kmet'a, Romualda Zaymusa a ďalších. Podstatný prínos tejto jubilejnej publikácie je v náčrte dejín Slovenského učeného tovarišstva. Druhý diel *Tovaryšstva* vyšiel r. 1895. Aj druhý diel je venovaný pamiatke učených tovarišov. Okrem prác historických obsahuje aj národopisné črty a literárne práce. Tretí zväzok bol vydaný až r. 1900.

Tri zväzky *Tovaryšstva* Fr. R. Osvald vydal síce mimo SSV, ale s pomocou skupiny literárne a vedecky činných kňazov, združených už v novozaloženom SSV, ktorí svojou tvorbou priam dokumentovali nadväznosť spolku na tradície Slovenského učeného tovarišstva.

Prvú etapu pôsobenia SSV charakterizuje činnosť troch odborov tak, ako ich na ustanovujúcom valnom zhromaždení navrhol prvý zvolený správca Juraj Slotta, a to odbor:

1. pre slovenský preklad Svätého Písma,
2. pre všeobecný slovenský kancionál,
3. pre vydávanie slovenských školských učebníc.

Prvá etapa vývinu pôsobenia SSV sa končí koncom prvej svetovej vojny a rozpadom Rakúsko-Uhorska.

Neúprosna logika dejín dala za pravdu tým, ktorí predvídali, že nastolením dualizmu habsburský dvor si neupevní svoju moc a nezvýši životaschopnosť tohoto stredo európskeho štátneho útvaru, ale naopak, privedie ho k záhube. Emancipačný proces všetkých národov, ktoré tento štát združoval, teda aj slovenského národa a rozvoja jeho svojbytnej národnej kultúry nemohli prekaziť ani rakúsko-maďarský dualizmus, ani národnostný a sociálny útlak na prelome storočí, ktorý bol v zalitavskej časti monarchie nepomerný k

voľnejším a demokratickejším pomerom v krajinách predlitavských pod priamou správou cisárkeho dvora. Slováci už neboli vo svojich snahách osamotení, ale o svoje sa hlásili všetky utláčané etniká a národnosti Rakúsko-Uhorska, ale Uhorsko každú snahu po federalizácii monarchie odmietalo a tlmilo. Historická rozbuška, ktorá vybuchla práve v Sarajeve a dala vznik prvej svetovej vojny, čo si práve pripomínáme, nielenže nepriniesla upevnenie rakúsko-maďarského dualizmu, ale priviedla k rozpadu impéria, ktoré pri federatívnom usporiadaní mohlo pretrvať dodnes a stať sa predobrazom budúcej zjednenej Európy. Habsburská monarchia sa rozpadla nielen preto, že nevyhovovala svetovládnym mocenským silám iného druhu, ale vnútorne preto, že nedokázala všetkým národom, ktoré združovala, zabezpečiť rovnaké podmienky rozvoja v hospodárskej a kultúrnej oblasti.

Medzinárodné i vnútroštátne premeny mali prirodzene dopad aj na činnosť SSV. Vznikom ČSR otvorili sa nové obzory pre všestrannejšiu a slobodnú činnosť tejto záujmovej konfesionalnej, ale aj národne orientovanej organizácie. Vedenie SSV mohlo na prahu novej vývinovej éry konštatovať, že svoje poslanie SSV splnil v podstate do konca 20. rokov, kedy doznieva činnosť prvého vývojového obdobia. SSV svoju národnú vzdelávaciu funkciu mohol teraz plniť na vyššej odbornej úrovni. Organizačným výrazom tejto zmeny je otvorenie Literárnovedeckého odboru SSV v r. 1930 (ďalej LVO). Spoločenskovedná orientácia LVO zohrala významnú rolu na poli národne orientovanej historiografie a jazykovedy a pripravovala cestu k založeniu SAVÚ. A toto sa všetko odvíjalo od počiatocného impulzu skromného, ale múdreho a húževnatého oravského bernolákovca - Andreja Radlinského.

EMIL VONTORČÍK.

UPOZORNENIE!!!

Prosíme predplatiteľov Kultúry, aby nepremeškali termíny zaplataenia predplatného. Zároveň Vás vyzývame, aby ste predplatili Kultúru na rok 2015 ľudom, ktorí by mohli mať záujem o náročnejšie čítanie. Stačí poslať adresu platiteľa a adresu obdarovaného na náš redakčný e-mail kultura@orangemail.sk alebo priamo Slovenskej pošte na e-mail: Ganisinova.Renata@slposta.sk, na ktorom si predplatné môžete objednať, ale aj odhlásiť.

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava.
Telefón 0903 846 313.
Vydáva FACTUM BONUM, spol. s r. o.,
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: *Július Binder* – Šéfredaktor: *TEODOR KRÍŽKA*. – Cena jedného čísla je 1,50 € – Časopis vychádza každé dva týždne s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a poštový doručovateľ Slovenskej pošty, alebo elektronicky na e-mailovej adrese: ganisinova.renata@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. –

Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV 757/08. – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word, označené menom autora a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR. – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Pôvod mena Uhor, Uhorsko nebol doposiaľ jednoznačne a uspokojivo vysvetlený. Je zjavné, že základom pomenovania „Uhorsk“ je tvar „Uhor“, slovo slovenské. V starých záznamoch písaných latinkou sa vyskytujú príbuzné tvary Ungari, Hungaros, Hungari, Hunguari, Ungari, Ungarii, Agarenos1. Uhri boli kmeň, snáď kmeňové zoskupenie, ktoré je veľkomadžarskou propagandou dávanej do rovnitka s pojmom Maďar, Mađari, ako aj s ich príchodom do karpatskej kotliny. František. V Sasinek v svojom príspevku v Slovenských pohľadoch z roku 1892 prehľadne zdokumentoval, že pomenovanie Uhor, ako i všetky jeho jazykové varianty sú starovekými historikmi spomínané v Karpatskej kotline dávno pred príchodom údajných Maďarov2. Títo Uhri od nepamätli hovorili slovenským nárečím, čo ešte v roku 1756 dokladá anglický etymologický slovník3, ktorý vypovedá o tom, že SCLAVONSKÝ jazyk je popri arabskom, najrozšírenejší jazyk na svete, ktorým sa hovorí od Adriatiku po Severné more, a od Kaspičského mora po Sasko. Sclavonským jazykom okrem iných hovorili i Uhri (Hungarians), pričom všetci sú potomkovia starovekých Sclavov (Sclavi), alebo Sklavóncov (Sclavonians), a Sclavónsky jazyk (Sclavonic) je ich materský jazyk, hoci používajú rozličné nárečia3. Po maďarčine Uhrov niet ani stopy, uvádza sa jednoznačne jazyk sklavónsky, teda slovenský (určite nie slovanský). Logickým vyústením je poznamenať, že ak Uhri rozprávali slovenským (sklavónskym) nárečím, všetky cudzie varianty pomenovania Uhor, ako Ungari, Hungaros, O???? [Ungor] atď. sú tvary odvodené od jazyka slovenského, no a slovenčina nám ohľadne pôvodu slova ponúka bohatú paletu možných riešení.

Medzi zástancami slovenského pôvodu pomenovania Uhor, Uhorsko prevláda názor, že pomenovanie Uhorsko pochádza od pojmu „krajina u hor“, teda krajina „pod horami“, či krajina „medzi horami“. Uhorsko bolo dookola ohraničené pohorím. Zo severu a východu Karpátmi, od západu Alpami a z juhu Dínami, takže vysvetlenie má svoje logické opodstatnenie. Avšak takéto vysvetlenie je postavené iba na jednom argumente, na geologickom opise Uhorska. Čo chýba, to je širší súvis a napojenie na ďalšie argumenty. Napriek tomu úvahu nemožno odmietnuť, no rovnako ju nemožno brať ako záväznú.

Pojem „uhor“ má však v našom jazyku ešte ďalšie významy - úhor ako ryba/had, úhor ako ladom ležiaca zem, uhor ako uhorka (plodina), uhor ako uhořený (ohorený, zhorený, spálený, uhol). Uhorka (plodina) vzhľadom na tvarovú podobnosť má svoj jazykový pôvod pravdepodobne v úhorovi (rybe). Úhor (neobrábaná zem) javí určitú spojitost s úhorom (živočíchom) a týmto pojmom je voda a jej všetky formy - rieka, bažina, močiarisko, zaplavované územie. V centrálnej časti Uhorska, v povodí riek Dunaj a Tisa sa rozťahovali obrovské bažinaté územia, ako i priľahlé plochy pravidelne zaplavované vodou z oboch riek. Rovnako sa tu nachádzajú obrovské slanská, ako pozostatok Panónskeho mora. Takáto zem bola nepoužiteľná na obrábanie, o ktorej by sa mohlo povedať, že ležala (bola) úhorom. Úhorom mohla byť rovnako zem spálená - uhořená, ako výsledok poľnohospodárskej činnosti - vypaľovanie vykláňaných plôch. Pomenovanie Uhorska ako „ladom ležiacej zeme“ je teda opäť pojem geograficky prijateľný, rovnako ako „krajina pod horami“, avšak taktiež bez ďalších nadväzností.

Ako najpravdepodobnejší pôvodca názvu krajiny sa javí úhor - živočích, ktorého spájame s riekou a bažinami. Voda a rieky boli vždy posvätné, obývané množstvom živočíchstva, medzi ktorým musel mať úhor výnimočné snáď až mytologické postavenie, pretože meno „úhor“ nachádzame priamo v menách riek. V Poľsku z jazera Mamry vyteká rieka Węgorapa, preteká na ruské územie, kde jej Rusi hovoria

?????? [Angrana]. Poliaci hovoria úhorovi węgorz (Węgorapa), v ruskej časti rieky pomenovanie ?????? je podobné latinizovanému Ungri, Ungari. V Smolensko-Kalužskej oblasti sa zase vlnie rieka Ugra, ústiaca zľava do Oky (povodie Volgy) a jej meno je identické s ruským ????? [úgor]. V severnom Maďarsku prítok rieky Tisy nesie názov Eger (Uger, Uher). Rovnako meno Eger má v nemčine i meno českej rieky Ohře, ktorej názov je blízky českému Úhoř (ohoř - Ohře). Eger, slovensky Jáger, je stavbou blízky chorvátskemu slovu jegulja, ktoré prekladáme ako úhor. Meno úhora nesie pravdepodobne i Hron, pôvodne snáď Uhoron, Uhrín resp. Uhoron, latinsky Granus (Ugranus). Na východe Slovenska tečie rieka Uh, ktorej meno je doslova identické s uhor.

Životný priestor úhora je bahno. Väčšinu dňa je zahrabaný v bahne a na lov vypláva až po zotmení, prípadne po silnejších dažďoch. Fakt, že úhor je väčšinu dňa zahrabaný v bahne, bol pravdepodobne prameňom k predstave, že sa úhory z bahna i rodia. Dokonca spôsob jeho rozmnožovania bol až do začiatku 20. storočia pre ľudí záhadou a ani dodnes nie je úplne jasný celý jeho životný cyklus. Bahno bolo prostredie, ktoré naši predkovia vnímali ako liaheň božstva stesneného do podoby úhora. Aj preto je slovo bahno odvodené od základu „bah“, čo je identické s výrazom BOH. Úhor sa zrodil z blata, hlíny, obdobne ako tomu bolo podľa starovekých legiend pri zrode človeka. Úhor sa v bahne „bahnil“ či „bahril“, bol božským tvorom obývajúci božské rieky, takže jazyková spojitost medzi pojmami BOH (buh) - BAHNO - BUHOR (uhor) je len vyústením mytologicko-náboženského vnímania sveta našimi predkami.

Rieky ako božské médium mali božské mená, a nejedna niesla samotné meno BOH (buh). Ten konkrétne nachádzame v mene poľskej rieky Bug, ako i ukrajinskej Buh. Ak v tvare BOH vezmeme do úvahy zámenu B>V, H>G a namiesto „O“ všetké dostupné samohlásky, vrátane bilabiálneho u (Záhorie), dostaneme ďalšiu variáciu mien riek na území Slovenov - Váh (Bah), Blh (juhovýchod stredného Slovenska), ??? [Vyg] (rus.) (Karelská republika) atď.

Úhora ako vodného boha naši predkovia volali i Vodan, ktorý bol zaznamenaný v tvaroch Wodan, Voden, Woden, Wotan, Wuotan.4 Z odpovedá tomu i slovenský vodník, ktorým kresťanskí misionári strašili malé deti. Paulus Diaconus (8. storočie) v súvislosti s Langobardmi uvádza, že: Wotan v skutku, ktorého pridaním písmena oni volali Godan, je ten ktorý medzi Rimami je nazývaný Mercury5. Mercuria Gréci nazývali Hermes, Hermes bol boh hromu „hromjak“, i Paromom (Perúnom) nazývaný. Perún (Parom) mal meno odvodené od pojmu „pero“, a pero bolo symbolom „sokola-hada“, ktorého meno bolo HOR, či ÚHOR, teda Godan (gad, had). Meno Godan malo i tvar bez počiatočného „G“, v mene Ódin, čomu v ruštine zodpovedá slovo odin (jeden, sám). Vuodan a jeho lombardský ekvivalent Godan či Gadan je v podstate ruský GAD (had), čo v spojení s vodou (Vuodan) nám dáva tvora, ktorého môžeme charakterizovať i ako „vodný had“, teda úhor, jašter, mytologické posvätné zviera Slovenov a Slovanov.

Vodan bol najvyšším bohom Alamánov, Godan bol boh Langobardov, Ódin bol najvyšším bohom severských mytológií. Alamani i Langobardi sú súčasťou históriou opisovaní ako Germáni, v zmysle „ne-

mecky hovoriace“ etnikum. Títo však boli v skutočnosti tým, čomu sa dnes hovorí Slovania. Paulus Diaconus o Langobardoch píše: „Je isté, že Langobardi boli najprv nazývaní Winnili, neskôr Langobardi... pričom ...skoršie meno Langobardov bolo iba „Biards“, do ktorého bolo „lang“ dodatočne vložené.“ Winnili je zjavný opis Vandalov (Winidi, Venedi, Vandali), pričom v súvislosti s Vandalmi Mavro Orbini spomína, že jedno plemeno malo viacero pomenovaní. Napríklad ...Geneti alebo Venedi, ktorých Nemci nazývajú „Vuenden“, Taliani Slavi, a my Vandali...6 Územie, ktoré títo Vandali obývali Orbini opisuje nasledovne: ...v oblasti Meklenburgu na celom úseku pobrežia od Holštýnska (dnešné severné Nemecko) po Livonsko (približne dnešné Estónsko) žili iba Vandali, čiže Slovania...7. Vandalov ako Slovanov opisuje i kanonik brémskeho biskupstva zo začiatku 13. storočia, ktorý vo svojom popise se-

OSKAR CVENGROSCHE

O možnom pôvode názvov Uhor, Uhorsko

verských krajín „Descriptio insularum Aquilonis“ roku 1210 uvádza poznatky misionárov, obchodníkov a plavcov a potom konštatuje, že spodok vtedajšieho Švédska majú v rukách Švédci, stred Góti a sever Vandali. A tí Vandali rozprávali slovanským jazykom 8.

Etymológia mena Alamani, uctievačov Vodana, nie je známa, zreteľne je však zložená z dvoch častí, z „Al“ a „man“. „Al“ je nesprávne vnímaná ako nemecké all vo význame všetci. Ak naozaj chceme hľadať pôvod mena v súčasnej nemčine musíme potom podľa správnosti použiť iné nemecké slovo - aal, čo značí „úhor“. Alamani boli teda Uhri, čo nepriamo potvrdzuje i Tacitus, ktorý vo svojom opise germánskych kmeňov na Alamánov zdanlivo zabudol, avšak spomína akýsi kmeň menom Tungri. Doslova o nich uvádza: ...naproti tomu názov Germánia je údajne nový, daný len nedávno, pretože tí, ktorí prví prekročili Rýn a zahnali Galov, dnešní Tungri, si vtedy hovorili Germáni. Toto meno kedysi patriace jednému kmeňu, nie celému národu, postupne prevládalo, takže menom Germáni sa najprv označovali všetci porazení, myslím, že zo strachu, a skoro si tak hovorili i oni sami.

Pomenovanie Tungri vypustením počiatočného „T“ sa zmení na „Ungri“. Tacitov zápis „Tungri“ mohol vzniknúť nesprávnym zápisom fonetického „Ungri“, z dôrazom na samohlásku „U“ (ako „TU“, či „DU“ - Dungri). Tungri - Uhri nielenže boli Germáni, ale ako naznačuje Tacitus, pomenovanie Germán pochádza priamo od nich. Uhri (Ungri) boli uctievačmi boha hromu (gromu), ktorého symbolicky stvárňoval úhor (vodný tvor -Vodan), ako symbol draka. Hrom dal Uhrom (Ugrom, Ugromanom) i iné pomenovanie, v tvare Grom - Groman (Germán), pričom meno Germán je zjavne slovanského pôvodu12. Z toho uhla pohľadu „Dungri“ v zmysle „duniaci“ (od hromu) má svoje opodstatnenie v mene Germán a zároveň vytvára logické prepojenie s „Ungri“. Pravdepodobný vzťah medzi menom Tungri a Ungri dokladá rieka Angara, ktorá leží zhruba v oblasti pôvodu haplogrupy R1a. Rieka vyteká z Bajkalského jazera, pričom jej dolný tok sa ke-

Sv. Metod a sv. Cyril. Detail fresky z kostola sv. Juraja. Kurbinovo, Renesensko v Macedónsku

dysi nazýval Horná Tunguzka. Tvar „tunguz“ a „angar“ majú zjavne rozdiel len v počiatočnom „t“ (tunguz-angar, Tungri-Ungri).

Že Uhri boli naozaj Germáni nepriamo potvrdzuje Salzburška doska. Tu v útrobách Mníchovho vrchu (Mönchsberg) sa nachádzajú katalomby, kde v jednom z výklenkov sa nachádza pamätná tabuľa na ktorej stojí:

ANNO DOMINI CCCC LXXVII ODOACER REX RHUTENORUM GEPPIDI GOTHU UNGARI ET HERULI CONTRA ECCLESIAM DEI SEVENTES BEATUM MAXIMUM CUM SOCIIS SUI QUINQUAGINTA IN HOC SPELEO LATITANTIBUS OB CONFSSIONEM FIDEI TRUCIDATOS PRECIPITARUNT NORICORUM QUOQUE PROVINCIAM FERRO ET IGNE DEMOLITI SUNT. Vofný preklad tejto dosky znie: „Roku Pána 477 Odoaker, kráľ Rhutenských Gepidov, Gótov, Uhrov a Herulov, (vo vojne) proti cirkvi Božej, blaženého Maxima a jeho päťdesiatich druhov, pre vyznávanie viery v tejto skrytej jaskyni zabil, vyhodil ich, aj provinciú Norikum mečom a ohňom spustošil. Doska vypovedá jednak o tom, že Uhri boli v strednej Európe už v roku 477 a jednak dáva do jednej skupiny Uhrov spolu s Gepidmi, Gótmami a Herulami, ktorí boli podľa oficiálneho historického výkladu Germáni. Z toho zjavne vyplýva, že Germáni museli byť i Uhri. Zároveň sú však všetky štyri kmene nazývané ako Rhuténske. Rhuténii mali rovnako ako Uhri mnoho variant zápisu, sú známi i ako Rutheni, Raséni, Rusíni, Rugi, Rusi. Základom všetkých uvedených tvarov tvorí časť „RUS“, „RAS“.

V staroveku prevládala smer písania sprava doľava, ten Gréci zmenili, a začali písať zľava doprava. Avšak najstaršie grécke nápisy sú písané ešte starým východným štýlom sprava doľava, alebo obojsmerne, t.j. bustrofedicky - na spôsob býčieho záprahu tak, že jeden riadok je písaný zľava doprava, a ďalší opačne, a tak striedavo.9 Tu niekde, v tomto prelomovom období, pravdepodobne vznikol zmätok v zápisoch, čo malo vplyv i na hovorovú reč. „RAS“ je základ slova Raséni, ktoré po prečítaní sprava doľava nám dáva „SAR“, čo je základom mena „Sarmat“. Táto situácia by objasňovala, kde sa stratili starovekí Sarmati. Obrazne povedané, „šmahom pera“ sa z nich z „noci do rána“ stali Rhuténii, skrátene Rusi. Avšak nie je vylúčené, že obidva pomenovania boli Sarmatmi-Rusmi používané súčasne, pretože staré slovanské zápisy sa dali čítať obojstranne. V starej ruskej byline „Slovo o pluku Igorovom“, ako v jednom z mála dokumentov, napísaných v staroruskom jazyku, bol pôvodný text napísaný do jedného riadku, rozdelený na jednotlivé slabiky. Sedem horizontálne a sedem vertikálne. Výsledný text bolo možné čítať nielen z prava doľava, z ľava do prava, ale i zhora dole a zdola hore, dokonca i diagonálne.10

V zozname kníh z roku 1807 (Allgemeines repertorium der literatur) v časti Slovenské alebo Sarmatské jazyky (Slavische oder Sarmatische Sprachen) sa nachádzajú jazyky, na ktorých čele je Slawakische Sprache in Ungarn (slovenská reč v Uhorsku), po ňom nasledujú: Böhmische Sprache (česká reč), Polnische Sprache (poľská reč), Russische Sprache (ruská reč)11. Kategorizácia „Slavische oder Sarmatische Sprachen“ pre tieto jazyky vypovedá, že ešte

začiatkom 19. storočia bolo zrejme známe, že Sarmati sú „Slovania“, respektíve, že medzi sarmatskými a slovanskými (slovenskými) jazykmi niet badateľného rozdielu, ako i to, že Sarmati sa nestarali v dávnej minulosti, ale stále jestvujú ešte i na začiatku 19. storočia. Je nutné si vôbec klásť otázku, ktorý z týchto jazykov je sarmatský?

Sarmati, nazývaní tiež Sauromati, mali pôvod svojho mena v slove „sauro“ čo v latinčine (sauros) i gréčtine (?????) [saurós] znamená jašter, ale i drak. Okrem Uhrov (drakov) sa na Salzburške doske nachádza i meno Góti, ktorých pomenovanie pochádza z ruského „gad“ (got), čo značí had. Úhor - vodný drak svojim tvarom a vlastnosťami pripomína hada, takže medzi Uhrami a Gótmami zreteľne vidieť určitú ideologickú dračiu líniu Sarmatov-Rasénov.

Sarmati obývali prevažne východnú časť Uhorska, v ktorej najvýznamnejšiu časť tvorilo územie, nazývané Biharsko. Pomenovanie Biharsko je možné čítať i ako Viharsko (B>V), čo v súčasnom ukrajinskom jazyku je zhodné so slovom, ktoré čítame ako Vuhor, ale snáď i ako Uiharsko (zámena podobných znakov V>U), ktoré v slovenčine značí to isté, teda Uhorsko. Na severe Biharska sa nachádza rieka Uh, ktorá nesie meno úhora. V Biharsku na hrade Bihar vládol i slovenský vládca menom Menemorout a je pravdepodobné, že práve z tejto bahnistej (Biharsko) Maravy smeroval útok Mojzira voči Pribinovi (833)13. Expanzia Uhrov prekročením rieky Tisy smerom na západ do širšej oblasti Maravy priniesla so sebou i rozšírenie názvu Biharsko (Uiharsko) aj na územie obývané Skýto-Slovenmi (Quádmii). Táto mocenská invázia z východu na západ bola realizovaná pod taktovkou sarmatských Arpádovcov, správnejšie by sme mali povedať „Karpátovcov“, či Charpatovcov alebo úplne najsprávnejšie Charvatovcov, teda Chorvátov, hovoriacich slovenskými nárečiami. Až neskôršia maďarská propaganda vytvorila z Charvatovcov (Arpádovcov) maďarskú kráľovskú dynastiu.

POZNÁMKY:

- Text spracovaný podľa knihy *Tajné dejiny Slovenska Slovenov a Sloveniek*.
- Dagmar Bartoňková, Lubomír Havlík, Zdeněk Masařík, Radoslav Večerka; *MAGNAE MORAVIAE FONTES HISTORICI I, Státní pedagogické nakladatelství PRAHA-BRUNAE, 1964*
 - František. V. Sasinek, *Millennium, Slovenské pohľady, Rok 1892, Sošit 3, Strany 145-153*
 - The New Universal Etymological ENGLISH DICTIONARY, vol. II., By N. Bailey, The Fourth Edition, LONDON, Printed for T. Waller, MDCCCLVI, Slavonic language
 - Elizabeth Hallam, *Bohové a bohyně, Knižný klub a balios, Praha 1998, str. 26*
 - PAUL THE DEACON, *History of the Langobards, translated by William Dudley Foulke, II., Cornell University Library, published by the department of history, University of Pennsylvania, Philadelphia, 1907, Chapter IX*
 - Mavro Orbini, *Slavjanskoje carstvo, OLMA media group, Moskva 2010, str. 80*
 - ?Mavro Orbini, *Slavjanskoje carstvo, OLMA media group, Moskva 2010, str. 120*
 - Recenzia : *Slovenské dejiny I., Anton Semer, recenzia bola uverejnená v dvojtyždenníku Kultúra 16/2009*
 - Gorazd A. Timkovič, *Cyrilika je staršia ako glagolika, Krásnohorský zborník, Prešov, III/1-2 (2008), str. 15 - 23*
 - Valerij Sinelnikov, *Tajná sila slova, vydavateľstvo Zvonici cedry, Praha 2008, str. 123*
 - Allgemeines repertorium der literatur, *Drittes Quinquennium für die Jahre, 1796 bis 1800, WEIMAR, im Verlage des Landes - Industrie - Comptoirs, 1807, Philologische literatur index 1494 - 1507*
 - Oskar Cvengrosch, *Sloveni najgermánskejší Germáni, Kultúra 13/2010 (30. júna), str. 10*
 - Rudolf Irša, *Najstaršie dejiny slovenských kráľovstiev alebo ako Slovinci prišli o dejiny, str. 32-38, 53-74*